

fuzinar

Leto XXVII

Ravne na Koroškem, 16. november 1990

Št. 11

Lastni napor za hitrejši izhod iz krize

Zunanji vzrok za težak položaj metalurgije in kovinskopredelovalne industrije je treba dodati in osvetliti tudi naše notranje slabosti, ki so v vse-splošni težki situaciji še tem bolj vidne. Ureditve razmer od zunaj lahko pričakujemo le za tista področja, za katera je družba ali država dolžna urediti svoje, in to le ob pogoju, če bomo sami pripravljeni in zmožni rešiti naše notranje probleme tržnega procesa proizvodnje. Teh naših problemov nam od zunaj ne bo nihče reševal, niti jih ni dolžan reševati, kvečjemu bo postavil pogoje za

prvo notranjo konsolidacijo – šele nato pomoč od zunaj.

Evropa nas pravzaprav ne rabi – rabimo mi njo, in če hočemo živeti v njej, se moramo prilagoditi njej, predvsem, kar se tiče delovnih navad in storilnosti. Če hočemo priti na razvita tržišča in tam obstati – kar je pogoj tudi za naš obstoj, moramo predvsem:

1. znižati naše stroške proizvodnje in povečati produktivnost

2. povečati kvaliteto proizvodov

3. držati dobavne roke.

Kvaliteta proizvodov in držanje kupčevih zelenih dobavnih rokov so osnovni pogoj za pridobivanje naročil, tretji faktor pa je cena, ki je odvisna od prej omenjenih zunanjih faktorjev in pa od naše produktivnosti.

Osnovni pogoj za produktivnost je koristna izraba delovnega časa, in to več kot 7 ur / izmeno – verjemimo že enkrat v to! V razvitem svetu je to samo po sebi umevno, pri nas pa so tisti, ki to zahtevajo, sitnobe. Delovni proces mora biti tako organiziran, da je mogoča taka proizvodnja, v to pa so vključeni priprava in izvedba proizvodnje. Trditi, da je slaba samo ena plat, je krepko zgrešeno. Nič ne pomaga, če ugotovimo, da delavec lahko dela sočasno na dveh strojih, ker ta raje bere x-roman, celo uniči motor na stroju, in tudi nič ne pomaga, če je delavec voljan delati – je pa delo slabo pripravljeno. Tehnologi in delovodje morajo biti duša proizvodnje in delavci pri strojih in agregatih morajo ravno tako strokovno opraviti svoje delo. Brez enega in drugega ne gre. Nikamor ne bomo prišli, če ne bomo povečali izkoriščenosti delovnega časa! Kako težko je začeti ob izmeni delati – posebno še ob 6. uri. Tisti, ki to v redu začnejo, tudi ne bi smeli dopustiti, da ni

povsod tako. Enim je sploh prvo pitje kave, nato morajo ob 7. uri v bife na sendvič, ob malici pa so ob uri, ko je treba še delati, že v menzi, pa ta malica zaradi drugih dejavnosti traja več kot 30 minut in mora de-

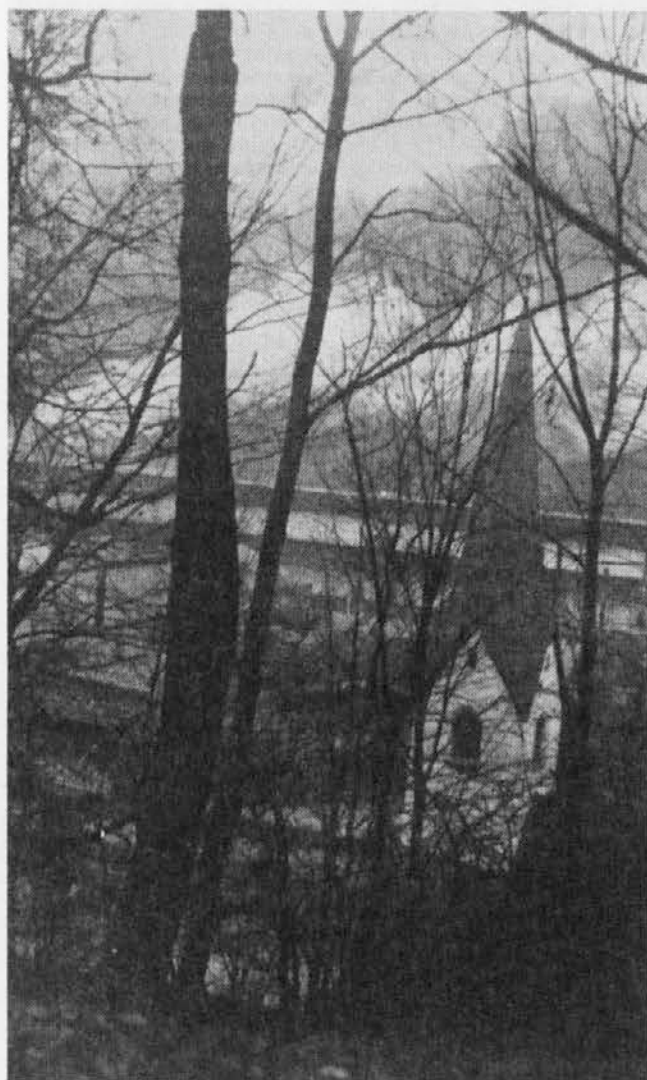
lovodja biti tisti, ki priganja k delu, normirec pa je kriv, da je dal ostro normo. Koliko je še vmes različnih pavz? Produktivno delo bi moralo trajati do konca izmene – pa kaj, ko je zadnja ura tako dolga. Kljub temu stroji in njih okolica ni počiščena. Ob 14. uri se še zadrži vrsta pri vratarju, 22. ura pa je poglavje zase.

Ob takih osnovnih nenavadah za delo (ne moremo govo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

IZ VSEBINE

- Vse bolj odgovorno odločanje
- Malo boljše še ni dobro
- Sindikat v koncernu Železarna Ravne
- Sprememba notranjih delovnih odnosov trajajo več let
- Za racionalno ogrevanje
- Oskrba z energijo v septembru
- Daj cesarju, kar je cesarjevega
- Osnove za program prestrukturiranja železarne
- Kaj smemo vedeti o aluminiju
- Ustanovili smo REFA zvezo Slovenije
- Plan in tržno gospodarstvo
- Managerjeva skrb za kariere zaposlenih
- Ukrepi aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji kot odgovor na zaostrovanje razmer na trgu dela
- Iz naših krajev
- Kratka zgodovina časa

(Nadaljevanje s 1. strani)

riti o produktivnem delu!) sploh ni mogoč vstop v Evropo. Na Zapadu se vodstvena struktura z osnovno disciplino pri delu ne ukvarja – ker je ta disciplina sama po sebi umevna in je nobeden ne upa kršiti. Pri nas pa kljub vsem opozorilom, prošnjam, navodilom in grožnjam kaj malo zaleže ali pa za malo časa in ne povsod – pa spet gre v stare, nezaželeno navade.

Danes je denar drag, težko ga spravimo skupaj za vsa plačila, storimo pa vsaj nekaj, da se bodo zaloge hitreje obračale – tudi to pomeni v končni fazi dvig konkurenčnosti. Treba je pravilno planirati nabave in tu-

di z materiali, orodji in energijo ustrezno delati. Neobračanje zalogo po navadi povečuje vprašljivo kvaliteto delo in s tem dodelave ali preusmerjanje proizvodnje. Direktni materialni stroški znašajo okrog 55 %, ponekod še znatno več, ostalo so energija in pomožni materiali. Kako važni so v metalurgiji izpleni in dobra kvaliteta! Enako velja za predelavo.

Kako važno je skrbeti za dobro kvaliteto, preprečevati, da ne pride do nekvalitete, kajti nekvaliteta nam v končni fazi pomeni odhod s tržišča – tudi tistega najmanj zahtevnega. Nekvalitete ne moremo skriti, če tudi slabe kose začasno skrijemo v ostružke, ali če slabo ali sploh ne izmerimo trdot na

izdelkih. Nekaj se že naučimo, vsaj ne ponavljamo slabe kvalitete, držimo se tehnoloških predpisov.

Z zadnjo reorganizacijo je večina kontrole prišla direktno pod obrate z upanjem, da se bo tako kontrola bolj vključila v proizvodni proces in v preprečevanje slabe kvalitete. Premalo je poudarka na fazni kontroli – če bi bila ta močnejša, bi lahko marsikaj preprečila. Zgrešeno pa je, da le fazna in končna kontrola odgovarjata za kvaliteto. Ta dva samo pomagata oziroma ugotavljata vmesno oziroma končno stanje v odvisnosti od proizvodnega procesa.

Za kvaliteto pa je odgovoren izvajalec postopka. Slaba kvaliteta in izmečki dražijo naše izdelke. Ob manjši proizvodnji so vse napake še bolj vidne. To vemo, zato moramo slabo kvaliteto v kar največji meri preprečiti, odgovorni pa so delavci, tehnologi, delovodje, kontrola, obratovodje. Zelo dober je statistični pregled vzrokov izmečkov – to nam mora biti osnova za ukrepanje. Če za polovico zmanjšamo prvih pet vzrokov, bo to že uspeh – same pa se napake ne bodo zmanjšale. Treba je delati, ukrepati, tudi sankcionirati. Slaba kvaliteta nam zmanjšuje zasedenost z naročili in to je najhuje, le sami lahko to odpravimo.

Zelo slaba lastnost je tudi neenakomernost odpreme. Ni ga, ki lahko verjame, da konec meseca tako vse počistimo iz proizvodnje in medfaze, da je potem največkrat do polovice meseca slaba odprema, zadnje

dneve pa je špedicija zatrpana, da zmanjka celo kamionov. Bolj moramo verjeti, da je za to vzrok slaba organizacija, da na začetku meseca ni take zagnanosti in priganjanja. Gotovo manjka zdravilo, stimulacija za enakomernost odpreme.

Držanje dobavnih rokov je tudi eden od osnovnih pogojev za obstoj na tržišču. Termine, četudi kratke, dajemo samj oziroma na njih pristajamo. Če pa jih že vzamemo, je treba storiti tudi vse, da jih držimo. V procesu so tu pravočasna nabava vsega, kar je za proizvodnjo potrebno, priprava tehnologije in kontrolnih postopkov in kvalitetna fizična izvršitev proizvodnje. Po navadi pa se nam kje zalomi – največkrat pri kvaliteti. Večja mora biti tudi koordinacija pri izdelkih, ki gredo skozi več obratov. Zato je v celotnem ciklu priprave in izvedbe proizvodnje nujno imeti pregled nad stanjem in pri odstopanjih ukrepati, da se vsaj ublažijo posledice. Zavedati se moramo, da so kratki dobavni roki velikokrat prvi pogoj, da dobimo naročila oziroma jih dobijo tisti, ki daje in drži krajše dobavne roke.

V sestavku so navedena neka dejstva, ki nam ne morejo biti v ponos, vse te slabosti moramo odpraviti sami. Imamo pa tudi mnogo stvari, ki so na pravem mestu, da ne bi kdo razumel, da je vse tako slabo, črno in zanič. Mnogo je dobrih stvari, ki so nam gotovo v ponos, morda smo včasih tudi preskromni za pohvale.

Mag. Ivan Ažnoh

BILANCA TRIČETRTLETJA: IZGUBA

Potem ko so delegati delavskega sveta na svoji 9. seji v ponedeljek, 29. oktobra, po ponovni razpravi sprejeli dopolnjen program restrukturiranja, so poslušali poročilo predsednika PO o gospodarjenju podjetja v prvih devetih mesecih leta 1990.

Za to obdobje je značilno, da je povpraševanje domačih kupcev po naših jeklih močno upadlo, kar je ob zmanjšani kupni moči predvsem posledica popolne liberalizacije uvoza, s čimer je črna metalurgija v državi povsem nezaščitena. Selekcijo med našimi kupci smo morali opraviti tudi sami; nehali smo prodajati tistim, ki našega blaga niso plačevali. Močno zmanjšano prodajo na domačem trgu smo poskušali nadomestiti s povečanim izvozom, kjer pa zaradi precejšenega tečaja dinarja, previsokih dajatev državi in tudi zaradi lastnih slabosti pri večini izdelkov nismo konkurenčni.

V takih razmerah gospodarjenje ne more biti pozitivno, čeprav se z rastjo izgube po vseh ukrepih za izboljšanje poslovanja, ki smo jih v železarni sprejeli, ne smemo sprijazniti. Bilanca kaže, da so z izgubo poslovale vse poslovne enote, razen dveh, to sta PE Obdelava in Armature.

Predsednik PO je ocenil, da smo po polletju zelo slabo gospodarili julija in avgusta, dosegli rahlo izboljšanje v septembru, še nekoliko bolje pa kaže za oktober.

Ob koncu svojega poročila je predsednik PO delegate seznanil s pismom Izvršnemu svetu R Slovenije, v katerem ga poziva, naj poskrbi za razbremenitev slovenskega gospodarstva. Delavski svet je njegove zahteve podprl.

M.P.

S 7. SEJE DELAVSKEGA SVETA

Vse bolj odgovorno odločanje

Sedmo sejo Delavskega sveta, bila je v sredo, 10. oktobra, so nekateri delegati napovedovali kot predzadnje sejo tega organa. Po vsej verjetnosti bi to bila, ko bi bili delegati sprejeli vse sklepe, predlagane v dnevnem redu. Tako pa bo pred zadnje bržkone morala biti še katera seja.

Dnevni red je bil, kakor se za edini delavski samoupravni organ spodobi, zopet bogat – prebogati za pol šihla. Po potrditvi sklepov prejšnje seje in pregledu dela kolektivnih izvršilnih organov so delegati poslušali poročila predsednika PO o ukrepih in ciljih za izboljšanje stanja v podjetju ter o razvojnih in investicijskih dejavnostih v letih 1990 in 1991, odložili so sprejem programa prestrukturiranja in sprejeli sklep o začetku postopka za novo reorganizacijo Železarne Ravne, pogodbo o zaposlitvi predsednika PO ter sklep o nakupu delnic Zavarovalnice Maribor. Seja se je končala po nekaj delegatskih vprašanjih in pobudah že v času popoldanske izmene.

NUJNA JE RAZBREMENITEV GOSPODARSTVA

Svoje poročilo o ukrepih za boljše stanje v podjetju – kot vemo, še niso obrodili zaželenih sadov – je predsednik PO utemeljil s podatki, ki dokazujejo, da je gospodarstvo preveč obremenjeno z davki, da bi mogla podjetja pozitivno posloovati. Še posebej velja to za črno metalurgijo, kjer so cene v zadnjem obdobju najbolj zaostale za drugimi panogami, v povprečju kar za 36 %. Ob precejšnjem tečaju dinarja tudi v izvozu ne moremo biti konkurenčni, saj je dohodek jugoslovanskih podjetij kljub bistveno nižjim neto plačam za približno 30 % bolj obremenjen kot v zahodnih državah. Tako torej izvoz, ki ga zaradi izpada na domačem trgu (podjetja blaga ne plačujejo) moramo povečati, za nas ne pomeni rešitve.

Vodstvo podjetja ne vidi izhoda iz kritičnega položaja, dokler država ne bo razbremenila gospodarstva, seveda pa moramo tudi v podjetju storiti vse, da odpravimo slabosti, ki vplivajo na našo konkurenčnost. K temu naj bi pripomogli sprejeti ukrepi, ki so usmerjeni k pridobivanju čim več in čim bolj ugodnih naročil (agresivni marketing!), zmanjšanje čezmerne porabe (žal učinek naših prizadevanj zmanjšujejo nenehne podražitve energije), k povezovanju s tujimi partnerji (kreditni za investicijsko opremo, pomoč pri prestrukturiranju pro-

ter sovlagali v novo proizvodnjo livarne. Velike spremembe čakajo proizvodnjo v sedanji PE Obdelava. Pred podpisom je pogodba s firmo SER (koncern Renault) za izdelavo orodij za preoblikovanje. Program naj bi nadomestil upadajočo namensko proizvodnjo (predvsem v TSD), medtem ko za Pnevmatiko še nismo našli rešitve (domači razvoj je prepočasen), proizvodnjo vzmeti pa naj bi prav tako nadomestili deli za avtomobilsko in-

ter sovlagali v novo proizvodnjo livarne. Velike spremembe čakajo proizvodnjo v sedanji PE Obdelava. Pred podpisom je pogodba s firmo SER (koncern Renault) za izdelavo orodij za preoblikovanje. Program naj bi nadomestil upadajočo namensko proizvodnjo (predvsem v TSD), medtem ko za Pnevmatiko še nismo našli rešitve (domači razvoj je prepočasen), proizvodnjo vzmeti pa naj bi prav tako nadomestili deli za avtomobilsko in-

ter sovlagali v novo proizvodnjo livarne. Velike spremembe čakajo proizvodnjo v sedanji PE Obdelava. Pred podpisom je pogodba s firmo SER (koncern Renault) za izdelavo orodij za preoblikovanje. Program naj bi nadomestil upadajočo namensko proizvodnjo (predvsem v TSD), medtem ko za Pnevmatiko še nismo našli rešitve (domači razvoj je prepočasen), proizvodnjo vzmeti pa naj bi prav tako nadomestili deli za avtomobilsko in-

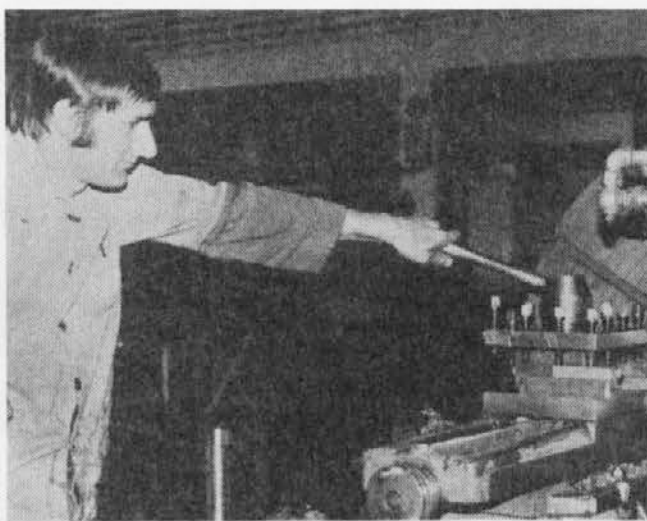
RAZPRAVO O PRESTRUKTURIRANJU V OBRATE

Tudi razvojno-investicijsko dejavnost je delavskemu svetu predstavil predsednik PO. Poudaril je, da so vse investicije, ki že potekajo ali so še v pripravi, v skladu s programom prestrukturiranja železarne, tako racionalizacija in ekološka sanacija jeklarne II (končana bo v 1. četrtletju 1991), specialna jeklarina (dokončanje se je zavleklo zaradi izvajalca projekta), rekonstrukcija odpraševanja v kovačnici ter odlagališče odpadka kakor investicijski projekti 1990/91, kot so paket strojev, sekundarna toplotna obdelava, informatika, drobno gospodarstvo. K istemu cilju – prestrukturiranju – je usmerjena tudi razvojno-investicijska dejavnost za leto 1991. V Metalurgiji je najpomembnejši projekt kontilitija, zatem osvajanje tehnologije izdelave, predelave in toplotne obdelave specialnih zlitin ter razvoj hladnega valjanja in vročega vlečenja ledeburitnih in hitroreznih jekel. Za Jeklolivarno išče PO povezave s tujimi partnerji, ki naj bi odkupili livarski avtomat ali ustanovili mešano podjetje

ter sovlagali v novo proizvodnjo livarne. Velike spremembe čakajo proizvodnjo v sedanji PE Obdelava. Pred podpisom je pogodba s firmo SER (koncern Renault) za izdelavo orodij za preoblikovanje. Program naj bi nadomestil upadajočo namensko proizvodnjo (predvsem v TSD), medtem ko za Pnevmatiko še nismo našli rešitve (domači razvoj je prepočasen), proizvodnjo vzmeti pa naj bi prav tako nadomestili deli za avtomobilsko in-

gram, za katerega (še) nimamo opreme niti ga ne obvladamo.

Prevladalo je mnenje, da delegati delavskega sveta niso strokovno usposobljeni izrekati se o investicijah, prav tako ne o programu prestrukturiranja železarne (dr. Vodeb ga predstavlja v IF v nadaljevanjih) in reorganizaciji v koncern, zato je delavski svet sprejel samo sklep o začetku postopka reorganizacije, razpravo o njej in o prestrukturiranju pa naj bi prenesli v obrate.

dustrijo. Noži bodo postali konkurenčnejši, ko bo dopolnjen njihov strojni park in ko bo z raziskovalnimi nalogami dograna tehnologija in zagotovljena stalna kakovost vložka za zahtevnejše vrste izdelkov. Dogovarjajo se tudi za kapitalske povezave s firmo IKS. PE Stroj je pripravila na poslovno-tehnično sodelovanje s francoskim podjetjem Spertz Press pri prodaji strojev, z Metalurgijo in Jeklolivarno ureja probleme v zvezi z dobavo kvalitetnega vložka za valje in dele za naftno industrijo, proizvodnja zahtevnih valjev pa bo rešena z ustrežno investicijo v toplotno obdelavo. Armature naj bi ob sovlaganju tujega partnerja Krombacha pomembno povečale in razširile proizvodnjo, prav tako pa PO išče tujega sovlagatelja za turistična objekta železarne – Rimski vrecel in hotel Korotan v Portorožu.

V zvezi z investicijskimi programi delegati na seji niso izrekli bistvenih pripomb, neuskajano je bilo le še mnenje delegacije Stroj in PO v zvezi z nakupom za ozobljenje, delegat OE Vzmetarna pa je oporekal postopku, ko smo brez tržne raziskave opustili proizvodnjo vzmeti in se odločili za nov proizvodni pro-

Podpredsednik svobodnega sindikata je v zvezi z reorganizacijo opozoril na problem presežnih delavcev, ki bo nastopil bržkone prej, kot je predvideno v programu, nanj pa niti kot podjetje niti kot družba nismo pripravljani. Zahteval je, da delavci, ki so na prisilnem dopustu, prejemajo vsaj zajamčeni OD.

PRESEDNIK PO IMA PRISTOJNOSTI GENERALNEGA DIREKTORJA

Potem ko je delavski svet izglasoval predlog, da predsednik PO prevzame pristojnosti generalnega direktorja, kar je v skladu z Zakonom o podjetjih, je sprejel še pogodbo o njegovi zaposlitvi, pri čemer je potrdil predlog delegata Organizacijsko-kadrovskega sektorja, da se razmerje njegove plače glede na povprečno plačo železarne v primerjavi s predlaganim osnutkom poveča za točko, odgovornost od opravljanja funkcije pa se mora poostri.

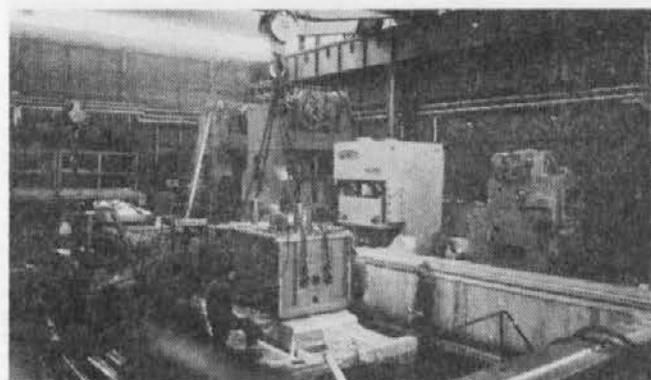
Predlog člana PO za finance, da železarna kupi del delnice Zavarovalnice Maribor v vrednosti 1,575 mio din, so delegati sprejeli brez pripomb.

Mojca Potočnik

Plan skupne proizvodnje smo v septembru dosegli 83,1 odst., v kumulativi 73,4 odst. Za 8.686 ton prodanih izdelkov smo iztržili 170,6 milijonov din, kar je v povprečju 19,64 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 6.788 ton ali za 104,6 milijonov din. Izvozili pa smo 1.898 ton ali za 66 milijonov din, kar znaša skoraj 6 milijonov dolarjev.

SKUPNA PROIZVODNJA

V Jeklarni so dosegli plan skupne proizvodnje 92,5 odst., kar je odraz količine naročil oziroma potreb predelave jekla. Tako je 25 t peč obratovala le 15 delovnih dni, EPŽ naprava pa občasno po potrebi. Pripomniti je treba, da v jeklarni 2 ne obstaja več 8/40 t peč, ker je zaradi izvajanja programa ekološke sanacije in racionalizacije proizvodnje že porušena. Vložek je bil na razpolago v zadostni količini, razen nekaj kovinskih legur. Zmanjkalo je le železove rude, kar rahlo povzroča povečanje časov izdelave in povečano porabo drugih medijev.

Težka proga v Valjarni je obratovala skoraj normalno, saj je bilo nekaj naročil za prodajo gredic, delno pa se je povečala tudi zaloga gredic. Precej pa je bilo tudi dela s prevajanjem visoko legiranih jekel. Čas valjanja na srednji progi je bil izkoriščen le 55,8 odst., kar je najslabše v dolgoletnem obdobju. Vzrok je v razdrobljenosti naročil, okvarah proge in drugih zastojih.

Dostava vložka v Kovačnico je potekala v skladu z dnevnim programom. Problemi so bili samo s šaržami, ki analitično odstopajo. Največ težav je s pomanjkanjem naročil ter zelo kratkimi dobavnimi roki, kar zahteva veliko večjo angažiranost vseh zaposlenih, saj je treba zaradi neenakomernosti zasedenosti agregatov za naročila vsak dan premeščati ljudi.

Komaj 56,8 odst. proizvodnje so dosegli v Jeklovleku. Pestile so jih predvsem okvare strojev in pomanjkanje rezervnih delov zanje. Težave pa so imeli tudi zaradi netočno definiranih ON za izvoz, saj ni bilo popolnoma jasno, kaj kupec pravzaprav zahteva.

V PE Jeklovleku je bila proizvodnja v primerjavi s avgustom še nižja, dosežena le 42,8 odst. Ob nezadostnih naročilih se verjetno stanje ne bo bistveno izboljšalo do konca leta.

PE Strojari so plan dosegli 82,0 odst. Vzrok temu je nedokončanje izdelave stiskalnice VPS 200 in kovaškega stroja SKV 75. Še vedno je problematično pomanjkanje naročil za obdelane ulitke in odkovke ter valje.

Od obdelovalnih obratov so ob ustreznih naročilih dosegli plan le v Orodjarni. V Industrijskih nožih je prišlo do izpada iz proizvodnje dveh krožnih žag ter univerzalnega razkalnega stroja. Poleg tega pa so imeli težave tudi pri pripravi mate-

riala za compound lamelje (varjenje). Pomanjkanje naročil zelo pesti Pnevmatične stroje, kjer je bil plan dosežen le 38,3 odst., in Vzmetarno, ki je z dosega plana 40,6 odst. realizirala vsa odprta naročila.

Dokaj uspešni so bili v PE Armature, saj so predvideni plan dosegli 99,7 odst.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU POD NAČRTOM

Plan v Valjarni ni bil dosežen zaradi dimenzijske in kvalitativne razdrobljenosti naročil, kar povzroča pogoste menjave valjev in s tem večje zastojne na progi. V Kovačnici plana niso dosegli predvsem zaradi pomanjkanja naročil pri utopnih

nih odkovkov, kar jim znižuje prečne cene. Niso pa uspeli izgotoviti orodja, za katerega je bil dobavni rok september. Noži niso dosegli plana zaradi okvare strojev za brušenje naklona in rezine. Večja količina nožev pa je ostala na zalogi v špediciji. V Pnevmatiki še vedno ni bistvenih sprememb z naročili za domači trg. V Vzmetarni je prišlo do znatnega zmanjšanja naročil rednih kupcev vzmeti.

Zaradi povečanega izvoza v PE Armature niso dosegli predvidene prodaje na domačem trgu.

Z UVOZOM BODO TEŽAVE

Z ukinitvijo izvoza po dolgoročnih kooperacijskih pogodbah ter povečanja rizika zaradi znanih razmer v Jugoslaviji nimamo več možnosti uvažati repromateriala na odprto, to je brez odpiranja dokumentarnih akreditivov ali plačila vnaprej.

Naša poslovna banka TKG Slovenj Gradec omejuje odpiranje dok. akreditivov ter jih pogojuje s pologom dinarskih sredstev že v času odpiranja akreditivov (ne ob vnovčenju po 60 dneh), kar pomeni, da bomo imeli v bodoče še manj možnosti uvoza. Zaradi teh razlogov se bo vse pogostejše pojavjal problem zagotavljanja redne proizvodnje zaradi nepravočasne preskrbe z osnovnimi repromateriali, kot so Fe legure, jekleni odpadki, ognjevzdorni materiali itd.

Delno se problem poskuša reševati z najemanjem tako imenovanih finančnih kreditov, ki pa stroškovno prav gotovo niso interesantni.

IZKORISTEK DELOVNEGA ČASA

V septembru je bil delovni čas izkoriščen 72,98 odst., odsotnosti pa so znašale 27,02 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	12,10 %
– izredno plačani dopust	0,66 %
– službena potovanja	0,35 %
– bolezni	6,39 %
– druge plačane odsot.	7,33 %
– neplačane odsotnosti	0,19 %
Skupaj	27,02 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,73 odst. ali 7.070 ur, kar je za 0,19 odst. več kot v avgustu. Tokrat so imeli največ nadur v Turizmu in družbenem standardu 3,53 odst., v Orodjarni 3,11, PE Strojnih 2,88 odst., Transportu 2,30 odst., TSD 1,58 odst., Nad 1 odst. pa še v Valjarni 1,40 odst. in Ind. nožih 1,02 odst.

NABAVA ZADOVOLJIVA

Oskrbo z osnovnimi surovinami kot tudi z vsemi ostalimi pomožnimi materiali v septembru lahko ocenimo kot zadovoljivo kljub temu, da smo našli na številne težave, ki jih povzroča slaba likvidnost.

Motnje pri dobavah smo imeli predvsem pri sivi in nodularni litini, ki pa so nastajale izključno le zaradi kratkih dobavnih rokov. Kasnila pa je tudi dobava težkih zvarjenecov za stroje gradnje zaradi zamude pri dobavi pločevine iz uvoza in Skopja.

Vedno večji pritisk in zahteve so za povišanja cen osnovnih materialov. Te zahteve izhajajo iz nedavno povišanih cen elektro energije, naftnih derivatov in prevozov.

Zaloga repromaterialov se gibljejo dokaj ugodno, v septembru pa so se pričele dodatne aktivnosti za znižanje zalog materialov razreda 3.

IZVOZ

V PE Metalurgija so predvideni plan dosegli le v Kovačnici, v Valjarni in Jeklovleku nimajo dovolj naročil.

Zaradi kasnitve dobav vložka iz Kovačnice in delno izmekla pri toplotni in mehanski obdelavi so v PE Strojari njihovi dosegli predvideni vrednostni plan le 59,9 odst., pri stikalnicah pa je bil plan presežen za 12,4 odst.

V večini OE v PE Obdelava so presegli plan izvoza, vendar je v OE Pnevmatika vključena tudi odprema za firmo Danielli, ki je bila dejansko izdelana v Hyposu. Zelo visoko so plan presegli Noži, podobne rezultate pričakujejo tudi v oktobru. Plan izvoza je bil presežen tudi v PE Armature.

ODDELEK POSLOVNA ENOTA	ODSTOTKI DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ \$		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	sept.	zbir	sept.	zbir	sept.	zbir	sept.	zbir	sept.	zbir	sept.	zbir
JEKLARNA	92,5	75,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VALJARNA	80,1	70,9	66,6	69,2	67,1	69,5	67,9	62,1	61,4	59,0	69,6	73,9
KOVAČNICA	98,2	92,2	90,7	94,9	94,2	96,0	188,6	131,6	169,6	125,5	86,4	92,9
JEKLOVLEK	56,8	56,5	55,3	55,1	42,4	54,6	77,7	58,8	70,2	55,6	38,0	54,4
PE METALURGIJA	85,7	73,6	69,6	72,2	67,7	72,2	80,9	68,1	73,1	64,7	66,1	74,4
P E JEKLOLIVARNA	42,8	58,4	43,3	44,5	58,1	51,3	97,8	88,9	88,7	84,3	50,2	42,8
P E STROJI	82,0	93,2	100,7	92,5	97,2	76,7	124,0	81,5	112,8	77,5	77,9	75,7
NAMENSKA PROIZVOD.	81,0	89,2	64,2	110,5	58,7	114,8	66,1	131,1	59,6	126,2	52,0	32,4
ORODJARNA	115,7	96,8	121,2	103,6	107,5	87,9	158,6	196,1	145,2	182,5	103,1	77,0
- NOŽI, BRZOREZ, OROD.	84,1	80,3	93,9	78,7	91,2	76,3	165,0	123,8	149,7	117,5	65,0	57,7
- GREĐICE	-	127,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDUSTRIJSKI NOŽI	50,4	100,3	95,2	79,8	92,7	77,6	165,8	124,6	150,4	118,3	66,1	58,8
PNEVMAT. STROJI	38,3	62,4	36,7	57,9	66,0	75,0	246,5	141,1	221,9	132,5	60,7	73,1
VZMETARNA	40,6	69,7	41,0	70,7	59,7	87,7	152,4	113,6	136,2	106,9	50,9	85,5
KALILNICA	-	-	-	-	-	73,4	107,4	-	-	-	-	73,4
P E OBDELAVA	55,5	81,2	56,4	83,3	70,7	95,9	84,9	131,1	76,6	125,7	65,2	68,2
P E ARMATURE	99,7	103,3	74,4	98,9	87,5	102,4	106,4	125,7	97,5	119,9	71,0	73,8
STORITVE DRUGIH	-	-	-	-	72,9	114,5	-	-	-	-	-	72,9
SKUPAJ PODJETJE	83,1	73,4	69,0	72,3	72,0	76,8	94,7	93,8	85,7	89,6	65,4	70,7

Sindikata v koncernu Železarna Ravne

V članku razmišljam o prihodnosti sindikata v novo organizirani železarni ob upoštevanju zakonskih določil, ki trenutno veljajo. Če je poznano dejstvo, da se reorganizirali bomo, je manj sigurno, da bodo določila Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (dalje Kolektivna pogodba), ki urejajo pogoje za delovanje sindikata, še veljala. Ker Ustava Republike Slovenije dopušča sindikalni pluralizem, ne more biti drugače, kot da v članku uporabljam termin sindikat, mislim pa ob tem na Svobodnega, Neodvisnega in še katera, če obstaja. To poudarjam zaradi dilem, ki so prisotne v Republiki Sloveniji in ki izhajajo predvsem iz določil že omenjene Kolektivne pogodbe. To pogodbo so od sindikatov podpisali samo Svobodni sindikati, in ker so edini pogodbeni partner s strani sindikatov, naj bi pogodba veljala samo zanje. Kljub pravnemu in političnemu spodrsrljaju imajo po mojem mnenju obstoječi sindikati v gospodarstvu enak izhodiščni položaj.

Sindikata bo v organizaciji oz. pri delodajalcu še naprej deloval v skladu s svojo vlogo in nalogami, dajal pobude, predloge, stališča in zahteve pristojnim organom. Delovanja sindikata ne bo mogoče omejiti z odločitvami organov organizacije oz. delodajalca. **Vloge in nalog sindikata torej ni možno omejiti.**

Sindikata ima v družbenih podjetjih in v mešanih pravico biti informiran o vseh vprašanjih, o katerih odloča oziroma jih obravnava delavski svet in njegovi izvršilni organi. Spremembe zakonodaje (Zakon o podjetjih, Zakon o družbenem kapitalu), ki so pričele veljati po uveljavitvi kolektivne pogodbe, **DRUŽBENA PODJETJA UKINJAJO, DELAVSKI SVET PA JE LE ŠE FAKULTATIVNI ORGAN Z ZMANJŠANIMI PRISTOJNOSTMI.** Zaradi teh določil bo omenjena pravica sindikata zbledela oziroma, če delavskega sveta v bodoči organizaciji Železarn ne bo, ugasnila.

Enostavno dostopen informacijski vir bo torej usahnil. Posledica tega bo, da si bo sindikat, če se z vodstvom podjetja ne bo drugače dogovoril, informacije moral iskati sam. Kako? Kakor se bo znašel. Verjetno bo praktična rešitev nekje vmes, še posebej, če ugotovimo, da sindikat že po spremembi prej veljavne zakonodaje (mislim na Zakon o združenem delu in bivšo politično organiziranost) ni imel formalne moči odločati o posameznih vprašanjih.

Podobno kot za obveščanje velja tudi za vročanje vabil z gradivi za seje organov upravljanja,

omogočanje prisotnosti na sejah teh organov, obvezno obravnavanje mnenj in predlogov sindikata ob določenih vprašanjih.

Organizacija oz. delodajalec bo še naprej zagotavljal sindikalnim zaupnikom najmanj 1 plačano uro letno za vsakega delavca v organizaciji oz. pri delodajalcu za opravljanje njegovih funkcij in za sodelovanje v delu organov sindikata izven organizacije oz. sindikata. Kolektivna

pogodba določa, da se v tako določeno število ur ne všteva sodelovanje sindikalnih zaupnikov v organih Zveze SSS (spet pozabljaj na ostale sindikate) in v organih sindikata dejavnosti na ravni republike.

Še naprej bo veljalo, da se okvirni režim izrabe tako določenega števila ur za delo sindikalnega zaupnika, način zagotavljanja strokovne pomoči in drugih pogojev (prostori, tehnično in

administrativno delo) dogovori s poslovnim organom oz. delodajalcem.

Prav tako bo organizacija oz. delodajalec dolžna zagotoviti obračun in plačevanje članarine sindikatu za člane sindikata.

Naloge in vloga sindikata se torej v ničemer ne bosta spremenila, mogoče tudi položaj ne. Ob tem mislim na morebitno otežkočeno zbiranje informacij. V tem primeru bo potrebna seveda večja zavzetost pri delu s strani sindikalnih zaupnikov in strokovnejši pristop k analizi posameznih informacij, ker bo zaupnik sicer kmalu postal nezakupnik.

Miran Kos, dipl.iur.

NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO

Čeprav ima Železarna Ravne po nekaterih podatkih okoli 30 tisoč vrst različnih izdelkov in izdeluje okrog 400 različnih vrst najboljšega jekla, nam v današnjih tržnih razmerah to kaj malo pomaga, in iskati moramo še nove proizvodne programe, da zasedemo zmogljivosti, zaposlimo ljudi in kaj zaslužimo.

Ena zadnjih novosti je v PE Obdelava, OE TSD, proizvod visokega kvalitetnega razreda – program velikih ležajev od 2 do 3,5 m premera. Kako smo do tega programa prišli, je povedal direktor Obdelave dipl. inž. **Marijan Senica:**

»Za italijanskega Danielija smo sklenili posel za vrtljive stolpe, katerih sestavni del so tudi veliki ležaji. Ker nam je dobavitelj le-teh HÖSCH ROTHE ERDE lahko zanje zagotovil 8-mesečni dobavni rok, mi pa smo imeli za realizacijo le štiri mese-

ce, smo se morali nekako znajti. Izdelovanja ležajev smo se lotili sami. Pri tem sta nam pomagali ljubljanski firmi HERMES in MANTEL, ki bosta prevzeli tudi trženje. Ker nas je priganjal čas, smo šli v koncept, da kupimo del tehničnega znanja (izdelava dokumentacije, izračun in del tehnologije).

Kalkulacija je zdaj sicer pokazala, da stroški izdelave še niso primerni oz. dovolj nizki, vendar upamo, da bomo z osvajanjem tehnologije in definiranjem obdelovalnih režimov termične obdelave proizvodnje tako izpopolnili, da bo ustvarjala zadovoljivo akumulacijo.

Ocenjujemo, da bi letno lahko izdelovali do 300 velikih ležajev. Eden pomembnih proizvajalcev le-teh HÖSCH ROTHE ERDE iz Nemčije se zanima za sodelovanje z nami. Spoznal je svojo napako, ko pred tremi le-

ti ni sprejel sodelovanja z Itasom, a mu je zdaj upadla prodaja na jugoslovanskem tržišču za polovico. Predstavniki te firme g. Ivan Schneeberger je že bil na obisku pri nas in zdaj čakamo na dokončen dogovor.

Ocenjujemo, da ima naša železarna pred drugimi, ki bi si tudi želeli sodelovati z ROTHE ERDE, pomembne specifične prednosti, s prvima že izdelanimi ležajema pa smo tudi dokazali, da lahko izdelek ponudimo v štirih mesecih.

Angažiranje odgovornih je bilo za to veliko in hvale vredni so vsi ti ljudje, ki so v tako kratkem času omogočili realizacijo programa, od teh, ki delajo na kalkulacijah in v razvojnih službah, do priprave dela TSD in vseh drugih, ki so pri tem sodelovali.«

Helena Merkač

Sprememba notranjih delovnih odnosov traja več let

Pogovor s podpredsednikom poslovodnega odbora za
kadre Branetom Žerdonarjem

Tudi pri reorganizaciji uvpeljaviti evropska merila

»V Železarni smo se letos organizirali na novo, pripravljamo pa že drugo, še temeljitejšo reorganizacijo. Z njo naj bi se čim bolj prilagodili tržnemu načinu poslovanja. Bolj naključje je, da se je zadnji čas upokojilo kar nekaj nekdanjih ravnateljev tozgov in lahko v železarni skoraj govorimo o menjavi generacij, prav tako pa je naključje, da se je prav letos v državi stopnjevala gospodarska kriza in je zato naša železarna v izgubi. To je seveda silno slaba startna osnova za mlade vodilne ljudi pri nas, obenem pa najbrž tudi zelo otežkoča presojo, kako nam je reorganizacija uspela. Pa vendar tvegamo vprašanje: kakšna je vaša ocena?«

»Problem naših reorganizacij tako v preteklosti, kot tudi v sedanjosti je v njihovem zunanjem vzroku. Vse so na neki način spodbujene s spremembo nekega zakona in ti zakoni se v obdobju zadnjih dveh let tekoče spreminjajo. Ko v podjetjih komaj izpeljemo neko prilagoditev, je ta že zastarala, saj je medtem zakonodajalec že sprejel spremembe ali dopolnitve.

Drugi problem naših reorganizacij je v tem, da stvari in funkcije predstavljamo z enega dela v drugi del, pa ob tem ne izpeljemo ali pa ne spremenimo vzvodov notranje motivacije. Če rečem čisto nazorno, potem mislim, da dokler bomo vsi zaposleni na vseh področjih delili enako usodo ne glede na rezultat, tako dolgo tudi posledice reorganizacij ne bomo mogli ocenjevati.

Zato je moje mnenje naslednje: če bomo definirali lastnika premoženja, če bomo uvedli sankcije za rezultat po posameznih dejavnostih in če bomo znižali proračunsko financiranje na minimum, potem bomo lahko ocenjevali uspeh reorganizacij. Poleg tega pa bomo morali razčistiti tudi pojem reorganizacije in tudi tu sprejeti evropska merila, kar pomeni, da če gre za lastninsko statusne spremembe, potem se rezultat ocenjuje na podlagi donosnosti tako združenega ali razdruženega kapitala (temu tudi ne rečejo reorganizacija), če pa gre za spremembo notranjih delovnih odnosov, potem pa so to procesi, ki jih ni mogoče ocenjevati pred potekom dveh-petih let.

Naša dosedanja reorganizacija je dosegla nekaj na področju decentralizacije prejšnjih skupnih funkcij, vzpodbudila je razmišljanja o slabosti budžetiranja in nakazala nujnost nadaljnjih potez (večja odvisnost od lastnega rezultata), ki so bile na začetku nakazane.

Kar pa se štartne osnove tiče, sam mislim, da je v kriznih časih mogoče spremeniti več kot pa v časih blaginje, gre seveda tudi za nekaj korajže.«

S konsenzom do vizije našega razvoja, s potrpežljivostjo do uresničitve te vizije

»V Avstro-Ogrski so l. 1892 zamenjali goldinarje za krome in krajcarje za hellerje, a ljudje so še ob razpadu stare Avstrije govorili o krajcarjih, prav kakor mi l. 1.000 dinarjem pravimo milijarda. Baje so človeški možgani na-

rejeni tako, da potrebujejo 25-30 let, preden uspejo preklopiti s starih na nove vrednote, in to ne samo pri denarju.

Ne gre za to, da bi koga pretirano motila raba stare terminologije, bolj upravičeno se zdi vprašanje, kaj, če se bomo v železarni enako počasi otresli navad in razvad preteklih desetletij, ko se je vsakdo po delegatsko vtikal v vse, ker se je na vse razumel in si jemal samoupravljalsko pravico, ali bo prejeta naloga izpolnil, in če jo bo, ali takoj ali kasneje, v celoti ali delno. Seveda to daleč ni vse, kar je bilo tako značilno za polpretekli čas, je pa vseeno dovolj za vprašanje: kako se spoprijeti in spoprijemati s to dediščino?«

»Dediščine se najlaže otreseš, če je ne potrebuješ. Naš problem je v tem, da cela vrsta ljudi v družbi in tudi v našem podjetju potrebuje dediščino. Če ilustriram, jasno je, da posamezniki potrebujejo samoupravljanje in družbeno lastnino, saj drugače nimajo kaj početi v sodobni civilno pravni državi in v podjetju (podjetje je organizacija, kjer kapital dobiva novo vrednost). Nekateri potrebujejo visoko inflacijo, ker lahko v njej špekulirajo, nekateri potrebujejo brezpravno državo, ker lahko v njej delajo po principu moči, itd.

Brez temeljitega konsenza vseh političnih sil (strank, zvez, lobijev,...), da nam pretekla družbena ureditev ni prinesla dovolj dobrega in pravega razvoja, brez konsenza o glavnih smereh nadaljnega življenja (v kakšnem osebnem standardu, s kakšno stopnjo brezposelnosti, s kakšno kupno močjo v tujini, s kakšno politično motivacijo) se seveda z dediščino ne bomo mogli spopasti. Odprava dediščine potrebuje čas in vizijo pri-

hodnosti, v katero verjame velika večina. Pri nas pa je ta vizija brez časovnega parametra, brez osnovnih obrisov, zato tudi delujemo kot družba izrazito neuskklajeno. Zapiramo gospodarske subjekte v vseh panogah, večamo število brezposelnih, pri tem pa mislimo, da bomo brez izrazitega usmerjanja odpirali nova delovna mesta in povečevali standard. Primer združitve Nemčij je tako poučen za makro ekonomsko politiko, da bi ga bilo potrebno čim bolj naštudirati. In če se vrnem k Železarni Ravne, potem mislim, da se moramo dogovoriti o viziji našega razvoja in potem biti vsaj toliko potrpežljivi, da bomo lahko ocenili uspešnost prehojene poti.

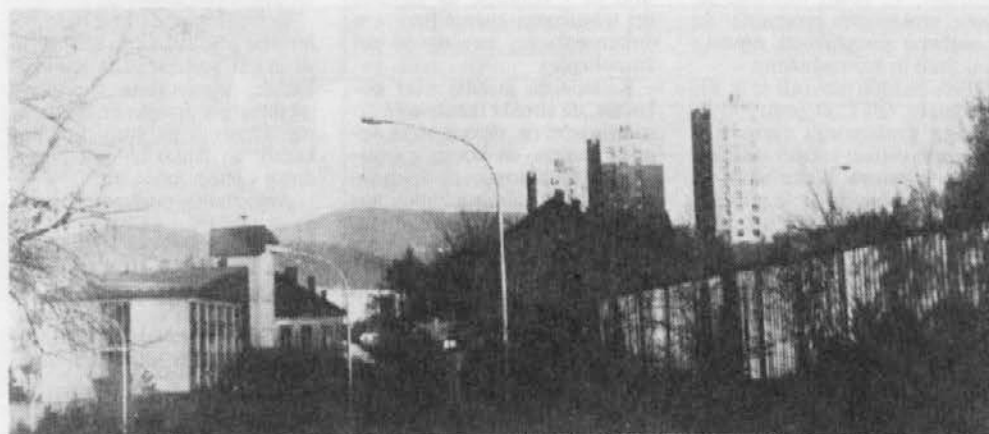
Dediščina v bistvu potrebuje dobre rezultate nove dobe, potrebuje pozitivne izkušnje in to na posamični ravni. Posameznik mora v svojem življenju občutiti, da je boljše, šele potem bo pripravljen priznati, da preteklosti ne potrebuje.«

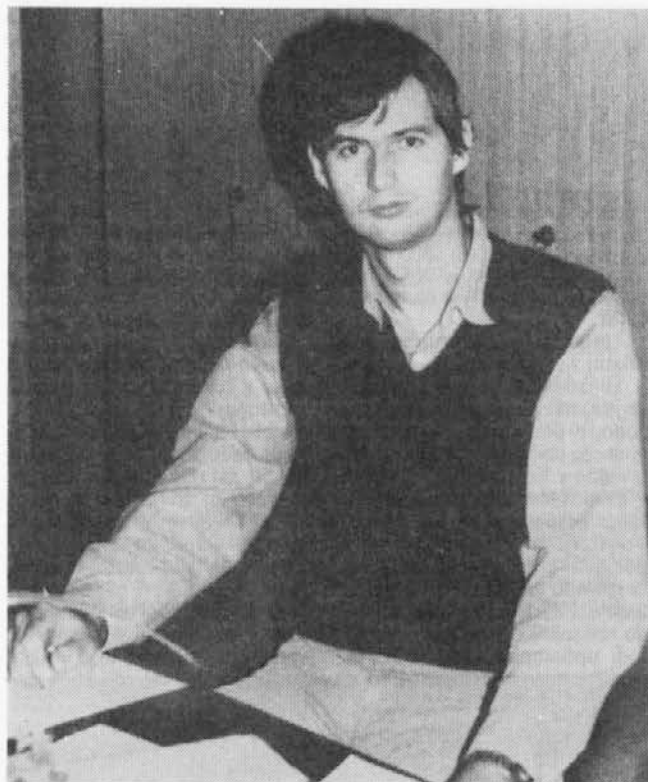
Soočanje različnih mnenj naj bo način za zbiranje idej v fazi razprav o razvoju, ne vsakomesečna praksa

»Že pred časom je v nekem predalu obležal zanimiv predlog, ki je še zmeraj aktualen, zato izkoriščam priložnost, da ga ponovno javno in prosim za odgovor. Tako se glasi:

»V družbi danes večstrankarski sistem omogoča kritična soočanja mnenj o vseh aktualnih vprašanjih. - V železarni se mnenja ali pobude ali kritike posameznikov ustavijo pri nadrejenem vodji. V železarni takšne »opozicijske« misli in stališča do raznih uradnih načrtov, projektov, razvoja, izdelkov itn. obstajajo, le da ne morejo do izraza. Takšno stanje ne prispeva k bolj prizadevnemu delu, k enotnemu reševanju problemov.

Alli torej ne bi bilo primerno, da bi organizirali (mesečno ali občasno) okroglo mize o aktualnih temah, na katerih bi se enakopravno srečali »vladajoča stranka« (verjetno člani PO in »štabnih služb«) z »opozicijo« - verjetno inženirji in tehniki, ki pač mislijo, da se njihova mnenja premalo slišijo oziroma upoštevajo?

»Način sprejemanja strokovnih odločitev v podjetju je povezan z načinom vodenja v tem podjetju in po organizacijski teoriji predstavlja enega od osnovnih elementov organizacijske kulture. Predlog, da bi se znotraj Železarn Ravne organizirale okrogle mize o strokovnih predlogih investicijskih ali razvojnih odločitev, je v pristojnosti odgovornega za razvoj. Po mojem mnenju je dobro, da pride do strokovnih »prepirov« pred sprejetjem neke odločitve, pa ne zato, da bi potem sprejeta odločitev zadovoljila vse, ampak ker je to ena izmed metod zbiranja idej in novih pogledov. Ni pa

mogoče tega načina primerjati s samoupravljanjem, kjer o visoko strokovnem predlogu želijo (ali pa so morali) odločiti vsi. Vodenje podjetja pač sodi v pristojnost tistih, ki jih je delodajalec zaposlil kot svoje vodje, na kakšen način pa le-ti pridejo do svojih odločitev, je njihova stvar. Če pa se strokovnjaki v tovarni počutijo kot opozicija, je to zagotovo stanje, ki je vredno premisleka in nato ukrepanja. Soudim pa tudi, da se seveda o glavnih razvojnih posegih ni mogoče pogovarjati vsak mesec, saj moramo postaviti svojo razvojno vizijo, ki mora držati vsaj toliko časa, da jo bomo lahko izvedli oz. preverili v konkretnih okoliščinah. Motivacijske izkušnje pa seveda kažejo na to, da je v fazi izvedbe veliko lažje, če je v fazah nastajanja bil dosežen osnovni sporazum, in če se le-ta doseže s pomočjo okroglih miz ali pa anketnih vprašalnikov, potem je cilj dosežen.«

RAZISKOVALNE NALOGE S PODROČJA EKOLOGIJE V LETU 1991

Na 41. posvetovanju o metalurgiji in kovinski predelavi (2.-5. oktobra v Portorožu) so bile potrjene naslednje raziskovalne naloge s področja varstva okolja naših železarn:

1. Možnosti energetske izrabe odpadnih olj in gošč - III. del
2. Izvori onesnaževanja v valjarnah SZ in možne rešitve - Jesenice
3. Kvalitativni kataster onesnaževanja okolja delovnih organizacij
4. Raziskave uporabe in neškodljivo uničevanje odpadnih gošč in emulzij
5. Uporaba odbruskov in oksidnih prahov

S prevrednotenjem vrednot do evropskih vodenjskih norm

»V nedavni preteklosti je moral vsak vodilni delavec razen dokazil o strokovnosti imeti še uradno potrjeno o moralno-politični neoporečnosti. Vemo, da je bilo s tem v glavnem mišljeno članstvo v ZK. Take vrste kvalifikacije danes niso več potrebne. Kdor pa nekaj časa živi v kolektivu, kakršen je naš, vendarle vidi marsikaj, od familiarnosti do majhnih ali večjih bonitet, ki jih prinaša položaj, od protežiranja sorodnikov in prijateljev, do direktnega okoriščanja s položajem do meje, ko se še

ne da ravno očitati kršitve zakonov, je pa stvar vendarle skregana s tem, kar ljudje imenujejo poštenost.

Ne mislim zdaj ne natolcevanj ne govoric (o tem ste lepo pisali v 30. št. Novic), ampak tisto večdesetletno erozijo morale, ko smo tudi Slovenci sprejeli kot vrline lastnosti »znajdi se«, »zveze in poznanstva«, »kar ni prepovedano, je dovoljeno«, »roka roko umiva« itn. itn., kar vse pa je v sistemu vrednot razvitega sveta seveda nepojmljivo. Vprašanje:

Kako se bomo na tem področju na svoji poti v Evropo obnašali v Železarni Ravne?

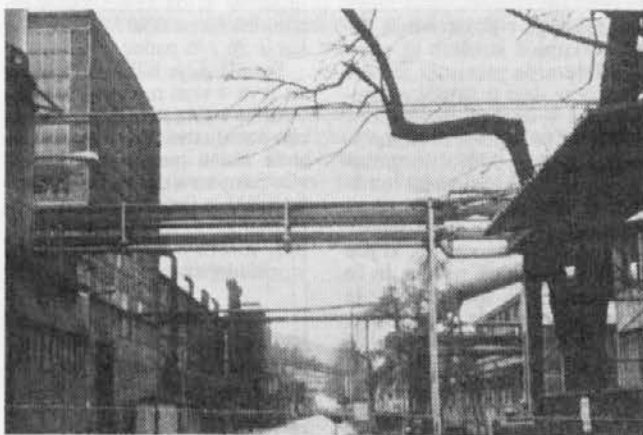
»Dokler bo v naši družbi še naprej veljalo pravilo, da si v bistvu svoj standard zagotavljam izven dela in ne z delom, se bomo s stvarmi, o katerih vprašujete, pač izredno težko borili. Poglejte, v katerih sistemih so korupcije, razne zveze in poznanstva najbolj razviti. Tam, kjer smo vseskozi govorili, da so vsi enaki in da moramo biti vsi enaki, kjer je bila država bogatejša od posameznika. Če se bomo torej obrnili v smeri, ko bo posameznikov standard odvisen od dopoldanskega dela, ko bo država bogata-toliko kot njeni državljani, ko bomo priznali neneakost kot družbeni pojem, ko bomo našli lastnika premoženja, potem bomo tudi lažje obračunali s preteklostjo. Izgubiti pa bomo morali tudi celo vrsto ilu-

zij: da bo vse objektivno, da je posamičen interes lahko tudi skupen, ipd.

V poklicu mora prevladovati stroka, vendar v celoti, ne le napol. To pomeni, če nihče ne pusti, da ga operira medicinska sestra, ki je 25 let stregla kirurgu pri vseh operacijah, potem tudi ne moremo pustiti, da poslovno politiko vodi delegat delavskega sveta, ki je toliko časa stregel pri odločitvah. In ko bomo na celi fronti začeli to upoštevati, potem nam bo postalo jasno, da imamo še več obrekovanj, kot mislimo, in da smo še daleč od Evrope. Če bomo hoteli trgovati z Evropo, potem bomo pač morali sprejeti njihova merila, in tam je stroka visoko spoštovana. Če torej pride v Železarno Ravne lastnik tuje firme in želi razgovore o kapitalnem sodelovanju, potem pač ne zahteva za partnerja predsednika delavskega sveta (čeprav je le-ta predstavnik družbene lastnine), ampak nekoga, s katerim se lahko strokovno enakovredno pogovarja. In če se komu to zdi privilegij, potem bo toliko težje doživljal vse spremembe, ki nas še čakajo. Ko bomo v družbi razčistili, kaj je mo- je in kaj je tvoje ter s tem odpravili da »je vse naše in obenem od nikogar«, bomo hitro začeli spreminjati tudi takšne vrednote.«

»Gospod Žerdoner, hvala za pogovor!«

Marjan Kolar

DVA NAČINA ŠOLANJA SLOVENSkih MANAGERJEV

V Sloveniji šolamo managerje na petih visokih šolah in centrih, ki se jim bo spomladi 1991 pridružila še Ekonomsko poslovna fakulteta Maribor. Pogled na predmete, ki jih mora kandidat za bodočega managerja preštudirati na posameznih šolah, pokaže zanimivo dvojnost:

- na nekaterih šolah je poudarek na teoriji
- na drugih na praksi.

Medtem ko npr. Center Brdo in Mednarodni center ICPE v Ljubljani poudarjata človeški dejavnik - komunikacijske veščine, trening sposobnosti za pogajanja in nastopanja v javnosti, kulturni management in razumevanje podjetja v široki družbeni povezavi, pa na eni od fakultet menijo, da ni dobrega managerja, če ne obvlada med drugim: teoretične sociologije, metodologije, teorije ekonomskega razvoja itn.

Ob tako različnih pristopih pa je lepo in pošteno, da nihče ne prodaja mačka v žaklju. Vse ponudbe so javne, od predmetnika do časa trajanja šolanja in cene, pa naj vsakdo izbere, kar potrebuje.

ZA RACIONALNO OGREVANJE DELOVNIH MEST

Po prvem letu zelo spodbudni rezultati

Čeprav je že kurilna sezona 90/91, za energetike v železarni še ni brez pomena lanska sezona. Celo nasprotno: ker je bila sezona 89/90 prva, ko so pomembno zmanjšali porabo toplote za ogrevanje delovnih prostorov v železarni, njen pomen ostaja še v naslednjih letih tako za Energetiko kot za vso železarno.

26 % zmanjšana poraba oz. 1.209.675 Sm³ prihranjene toplote oz. 2.661.285.00 prihranjenih dinarjev – to res ni mačji kašelj!

Da je treba z energijo varčevati, smo sicer vedeli in govorili že mnogo sezon prej, dejanj pa ni bilo veliko. Zato so se energetiki odločili to prakso presekat in želeli ne le sebi, ampak vseh železarn dokazati, kaj lahko ob rednih dejavnostih naredi dobra izredna akcija.

Nalogo so poimenovali »Znižanje stroškov na porabi toplote za ogrevanje v Železarni Ravne – sezona 89/90 (za 1°C zmanjšati temperaturo pomeni 6 % prihranka). Izhodišče jim je bilo, da so 5-odstotni stroški energije za centralno ogrevanje in lokalna ogrevanja v proizvodnih halah v skupnih stroških za energijo železarne previsoki in ocenili, da se dajo ti stroški zmanjšati na 4 % oz. za 1 %.

V akciji so sodelovali energetiki, ki delajo na področju ogrevanja oz. porabe toplote za te namene, v manjši meri pa so se vanjo vključili tudi drugi delavci železarne – neenergetiki, ki jim beseda varčevanje ni tuja, in če drugega ne, so sporočili, kje je premrzlo (tega, da je prevroče, pa še ni kdo sporočil, ker je raje odprl okno!)

Ob koncu akcije lahko zapišemo, da je energetikom uspelo uresničiti vse zadane si naloge. Zataknilo se je le pri pospeševanju vgradnje ventilatorjev za vračanje toplote izpod stropov (niso bili nabavljeni in montirani po projektu). Sicer pa so naredili naslednje:

- Pri obhodih so ugotovili napake, preverjali so reducirana ogrevanja. Velik uspeh je preselitev dežurnih ključavničarjev za žerjave iz hale SiD v prostore stare mehanične s ciljem, da se uvede reducirano ogrevanje.

- Delno so odklopili ogrevanje v hali »monoblok svedri« zaradi velike porabe energije. Vzrok je iskati v slabo izolirani hali, v kateri dela samo nekaj delavcev.

- Uspelo jim je odklopiti vročevodno ogrevanje in prečni hali SGV, stari kalinici, kjer so imeli še plinsko ogrevanje. Dogovorili

li so se tudi, da odstranijo vročevodno ogrevanje v delavnici valjarne (Logar). Izdelali so projekt rekonstrukcije.

- Večji nadzor so imeli nad odvodnimi temperaturami iz priključnih postaj, ker so bile pogoste kontrole. Nekaj kontrol se je izvedlo glede na specifično porabo, pridobljeno iz toplotnega števca.

Analize so pokazale 26-odstotni prihranek. V sezoni 88/89 je bila namreč poraba toplote 33.139 MWh, v sezoni 89/90 pa 26.878 MWh, povprečna temperatura v sezoni 88/90 je bila 5,48°C, v sezoni 89/90 pa 4,23°C in poprečna instalirana moč predlani 29.618, v lanski sezoni pa 28.803 kW. Vidi se, da je celo pri nižji zunanji temperaturi večji prihranek.

In če še nekoliko pogledamo številke: predvidena poraba zemeljskega plina je bila 4.652.595 Sm³ oz. za vrednost 10.235.709,00 din, dejanska poraba pa je bila 3.442.920 Sm³ oz. za 7.574.424,00 din; specifična poraba toplote za ogrevanje je bila v Železarni Ravne v sezoni 88/90 1,151 MWh/kW, v sezoni 89/90 pa 0,907 MWh/kW, kar je 26,2 % padec.

Seveda pa je bila lanska sezona prva v vrsti naslednjih, v katerih so energetiki odločili akcijo nadaljevati. Za to sezono so si že zadali naslednje naloge:

- Skupno z delovodji in strokovnjaki je treba analizirati problematiko, ki se je pojavila v pretekli sezoni z namenom, da se v prihodnje odpravi.

- V novi kurilni sezoni je treba dati poudarek:

- reduciranemu ogrevanju (zaradi prisilnih dopustov prekiniti ogrevanje, četudi za en teden; ne ogrevati cele hale za tri ljudi, se dogovoriti za reducirano ogrevanje v kemijskem laboratoriju)

- ukiniti vročevodno ogrevanje v hali »monoblok svedri«

- izvesti rekonstrukcijo ogrevanja z odstranitvijo vročevodnega ogrevanja v delavnici valjarne (Logar)

- po števcih ugotoviti specifične porabe in tako vplivati na zmanjšano porabo toplote

- redno analizirati porabo toplotnega ogrevanja z izkoriščanjem odpadne toplote, saj je to ogrevanje velik potrošnik toplote; če je le možno, uvedi reducirano ogrevanje (kapela, Pnevmatika I., II., Težki strojni deli)

- vztrajati, da se naprave za vračanje toplote izpod streh kompletirajo tako, kot predvideva projekt (hala SiD)

- organizirati se tako, da bodo delavce energetike na terenu čutili

- prodreti z opozorilnimi porolami za varčevanje.

Toliko o akciji in o tem, kako je zastavljena za naslednjo sezono, o pomenu pa še posebej govorijo prvi odgovorni za njeno izvedbo v Energetiki.

Franc Oderlap, vodja energetskega gospodarstva:

»Akcija je vsekakor pokazala pozitivni rezultat, čeprav je na % vplivalo tudi nekaj drugih faktorjev. Zaželeno je bilo, da bi do spoznanj o varčevanju prišli tudi uporabniki sami in da bi ogrevali tiste prostore, ki so z delavci normalno zasedeni.

Akcija je bila uspešna po mojem prepričanju predvsem zato, ker so bili aktivni nosilci nalog naši delavci v Energetiki, ki so zadolženi za ta področja, in smo jih, kot je videti, tudi znali animirati. Menim, da bodo z nadaljevanjem akcije v tej kurilni sezoni lahko spet vidni rezultati. Poraba te toplote bi lahko padla še za 5–10 %. Kako to? Z dodatnim reduciranjem, z nadaljevanjem nadzora avtomatike vodenja ogrevanja in po potrebi tudi ugašanjem sistema ogrevanja predvsem v spomladanskih dnevih, ko se zunanje temperature dvignejo nad 12°C.

V zvezi s temi ukrepi načrtujemo tudi vodenje obratovanja vročevodnih kotlov z mikroročunalnikom, izdelava ŽR. Tu vidim to izboljšanje na sami proizvodnji toplote – gre za energetsko izkoriščenost kotla.

Na področju ogrevanja s plinom, ki je bila vzporedna akcija varčne porabe za ogrevanje,

računskih rezultatov prihranka nimamo, je pa zaslediti, da se je z akcijo malenkostno dvignila zavest pri uporabi plinskih kamninov in grelnikov infra; vendar to stanje še ni pohvalno; recimo, da je upravljanje s kamini, predvsem v čistilnici, kar imenujemo – neodgovorno.«

Robert Jamšek, višji energetik:

»Pomen naloge je bil tudi v tem, da so posamezniki s konkretnimi zadolžitvami razumeli zastavljene cilje in delo opravljali vestno. Prepričan sem, da če bi se v železarni znebili besede »potrebno je narediti« in zamenjali besede z dejanji, s konkretnimi zadolžitvami in odgovornostjo, saj nas situacija sili v to, se nam ni treba bati za jutri. Ta akcija naj bo za spodbudo vsem, ki želijo, da se energetika postavi na tisto mesto, ki ji pripada.

Meni je vodilo ves čas, da resnično varčujemo, saj vemo, kje varčevati. Dokaz za to je ta akcija, ko je prišlo celo do 26 % prihranka.

Seveda pa ne razmišljam samo o varčevanju v železarni, ampak v celi občini, a zunaj za to še ni pravega posluha odgovornih.«

Maks Serafini, vodja oddelka za paro in toplo vodo:

»Mi kot energetiki bi rekli, da smo svoje naredili, želeli pa bi tesnejšo povezavo z odgovornimi v obratih. Še več: kljub temu, da je pomen akcije nesporen, bi rad opozoril na dve stvari, ki bi ju v prihodnje morali upoštevati. V obratih bi morali posebej nastavitvi človeka, ki bi bil soodgovoren za porabo in problematiko v energetiki. In drugič: preučiti bi bilo treba smiselnost ogrevanja delovnih mest v času, ko niso na delu »polne posadke«.

Skozi denar gledano je akcija vsekakor zelo uspela. Prihranek je tako velik, da se tega niti ne zavedamo.«

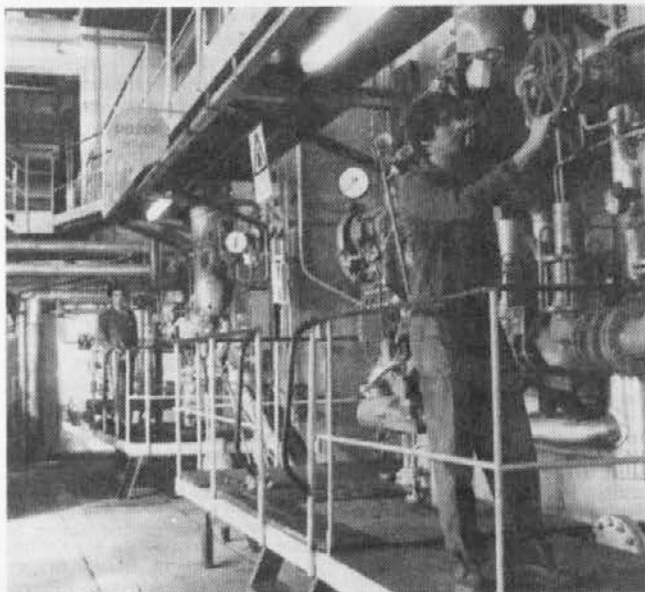
Helena Merkač

OSKRBA Z ENERGIJO V SEPTEMBRU 1990

Podražitev naftnih derivatov v septembru bomo čutili tudi v železarni pri nabavi mazuta, tekočega naftnega plina in nafte. Podražitev se giblje od 14,3 % pri mazutu, 17,9 % pri tekočem naftnem plinu do 23,4 % pri nafti. Stare in nove nabavne cene teh energentov so:

Vrsta energenta	Stara cena	Nova cena
MAZUT	2,45 din/kg	2,80 din/kg
TEKOČI NAFTNI PLIN	3,52 din/kg	4,15 din/kg
NAFTA (plinsko olje D2)	6,16 din/l	7,60 din/l

Ker se druge vrste energentov, ki jih uporabljamo v železarni, niso podražile, te, ki smo jih zgoraj navedli, pa uporabljamo le v manjših količinah, podražitve ne bodo bistveno vplivale na višino skupnih stroškov porabljene energije. Aproximativni izračun skupnih stroškov energije v železarni za september znaša 26,18 milijona din, kar je sicer za 40 % več kot v avgustu, vendar gre porast skupnih stroškov izključno na račun večje skupne proizvodnje.

Če primerjamo stroške porabljene energije na tono skupne proizvodnje, potem ugotavljamo padec, in sicer: v septembru so znašali 696,10 din/tono, v avgustu pa kar 1.134,80 din/tono. Manjše odstopanje stroškov porabljene energije ugotavljamo pri blagovni proizvodnji, in sicer v septembru 3.112,60 din/tono, v avgustu pa 3.008,60 din/tono, kar pomeni porast za 3,4 %.

Dobava primarnih energentov je bila v septembru v redu, enako tudi proizvodnja in oskrba porabnikov s sekundarnimi energenti. Le kovaške ogrevne peči 27. 9. niso bile oskrbovane z mazutom 6 ur, in to zaradi okvare regulatorja v mazutni postaji kovačnice.

Za normalno oskrbo porabnikov s kisikom smo nabavili iz Tovarne dušika Ruše 148.950 kg tega plina, kar je 26 % od skupne porabe v septembru. Argona smo nabavili 7.631 m³n, in sicer celotno količino iz uvoza. Dobavili smo tudi 292 m³n čistega dušika.

Zbrali smo 8.400 l odpadnega olja, ki ga pokurimo na ogrewnih pečeh oz. kotlih, od tega je 4.000 l pridobljenega s cepljenjem emulzij (predelano je bilo 129 m³ odpadne emulzije).

Poleg oskrbe z energenti smo izvajali na energetskih napravah in postrojih planirane preventivne preglede in tekoče vzdrževanje za nemoteno delovanje teh naprav.

Dne 28.9. smo dali v poizkusni zagon vročevodne kotle in naprave za centralno ogrevanje prostorov v železarni in mestu Ravne.

V septembru smo porabili več, kot smo planirali: zemeljskega plina za 6,81 %, hladilne vode za 4,8 %, čistega dušika za 21,67 % in argona za 10,35 %. Poraba je bila večja kljub manjši blagovni proizvodnji in je neugodno vplivala na rezultate specifičnih porab. Poraba ostalih energentov je bila manjša od planiranih količin, kar pa ni odraz varčevanja, ampak le zaradi manjše proizvodnje.

Specifična poraba na skupno proizvodnjo je bila v primerjavi z avgustom ugodnejša, saj je bila za 38 % manjša, od septembra 89 pa je bila ta manjša za 3,4 %. Slabši so bili rezultati na skupno prodano robo, specifična poraba energije je tu bila v primerjavi z avgustom 90 višja za 5,06 %, v primerjavi s septembrom 89 pa je bila višja kar za 49,32 %.

Prav tako so slabi rezultati specifičnih porab tudi pri nekaterih obratih na ogrewnih in žarilnih pečeh, in sicer: v Valjarni, Jekloli-varni, Ind. nožih. Alarmanten podatek je predvsem v Vzmetarni, kjer so presegli plansko vrednost specifične porabe energije kar za 102,76 %.

1. Primarni energenti	Poraba	Str. v din
elektroenergija	17 130 184 kWh	12 071 040,49
zemeljski plin	4 317 530 Sm ³	8 904 478,21
butan propan	9 090 kg	52 612,97
mazut	238 250 kg	742 873,05
karbid	8 400 kg	52 920,00

2. Sekundarni energenti	Poraba	Str. v din
acetilen	3 972 kg	99 287,05
industrijska voda	1 562 797 m ³	804 183,70
sanitarna topla voda	10 060 m ³	52 267,84
para	3 864 400 kg	1 424 634,02
kisik	561 363 kg	1 795 247,86
komprimirani zrak	5 272 328 m ³ _n	822 398,21
čisti dušik	292 m ³ _n	6 991,55
tehnični dušik	27 189 m ³ _n	44 802,31
argon	10 885 m ³ _n	247 493,00

Robert Jamšek

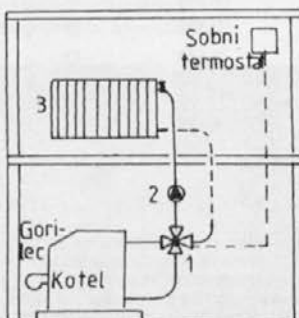
VARČEVANJE Z ENERGIJO PRIMERNA (POCENI) REGULACIJA

Veliko ljudi je svojo individualno kurjavo predelalo na olje zaradi boljšega varčevanja in komoditete.

Zaradi tega smo se odločili, da priporočimo eno izmed avtomatik, ki je po našem mnenju učinkovita in tudi po ceni dostopna.

OPIS REGULACIJE

Kotel je kurjen z oljem, opremljen z gorilcem, mešalnim ventilom z elektro motorjem, obtočno črpalko in sobnim termostatom, ki je vezan na mešalni ventil. Temperatura vode v kotlu se regulira prek kotelne avtomatike, ki se nabavi pri nakupu s kotlom (je sestavni

- 1 Mešalni ventil
- 2 Obtočna črpalka
- 3 Grelno telo

del kotla), temperatura v sobi se regulira prek sobnega termostata, ki po potrebi odpira ali zapira mešalni ventil.

**VAŠ PRISPEVEK K VARČEVANJU Z ENERGIJO –
– NIŽJI VAŠI IN NAŠI STROŠKI!**

KARAKTERISTIKE SOBNEGA TERMOSTATA, VODENEGA Z MIKROPROCESORJEM FIRME HONEVEL – CENA 1.890 ATS.

- Z njim se lahko 6-krat dnevno programira
- ima vgrajeno baterijo (5 let garancije) za primer izpada električne energije
- z njim se lahko programira 99 dni za čas dopustov
- kaže: temperaturo, uro, dan v tednu
- ima štiri načine delovanja: avtomatsko, ročno, varčevalno, protimrzovalno.

Robert Jamšek

DAJ CESARJU, KAR JE CESARJEVEGA

KAKŠNE SO NAŠE DAJATVE DRŽAVI

Kljub notranjim rezervam, ki se jih v železarni zavedamo in jih tudi skusamo aktivirati, je duhamorno naslednje spoznanje: ob predpostavki, da sta delavec v neki nemški tovarni in naš delavec enako pridna, porabita za izdelek enako materiala, energije in vsega drugega, bo izdelek izpod rok našega delavca veliko dražji – zato, ker mora naš delavec pač dati toliko več občini, republiki in državi.

Za šahovsko mizo je seveda to mat sam po sebi, v gospodarstvu pa se je treba boriti naprej. Tako smo si tudi v Železarni Ravne zadali nalogo, da bomo skušali vplivati, da se te, t.i. obremenitve gospodarstva zmanjšajo vsaj za 30 %. O tem bomo še pisali, danes pa nas zanima, koliko torej moramo komu dajati iz fabriške vreče, ki tako ali tako že nekaj časa ne stoji več pokonci. Za informacijo smo naprosili direktorico Računovodstva dipl. oec. Minko Praper.

»V razvitem svetu država finansira dejavnosti, ki so skupnega in splošnega pomena. Sem štejemo obrambo, šolstvo, zdravstvo, kulturo in državno upravo.

Viri sredstev so v glavnem prometni davki, davki na dobiček v podjetjih in obdavčitve prebivalstva (po osnovi premoženja dohodka).

Pri nas pa danes državni proračun pokriva samo armado in državno administracijo, druge dejavnosti (šolstvo, zdravstvo, kultura...) pa plačujemo delavci iz osebnega dohodka.

V ilustracijo prikazujem vse prispevke in davke za mesec avgust v občini Ravne.

STOPNJE DAVKOV IN PRISPEVKOV IZ BRUTO OSEBNEGA DOHODKA

Opis	Vsečina	% 30.8.1990	*
1. Davek iz OD delavcev	rep.	0.600	D
2. Davek iz OD delavcev	obč.	0.750	D
3. Prispevek za osnov. izob.	rep. obč.	1.260 5.200	D D
4. Prisp. za otroško varstvo	rep. obč.	2.190 1.430	S D
5. Prisp. za socialno skrbstvo	rep. obč.	0.390 0.460	D D
6. Prisp. za zdrav. varstvo	rep. obč.	9.980 0.220	S S
7. Prisp. za zaposlovanje	rep.	0.520	S
8. Prisp. za pok. in inv. zav.	rep.	19.100	S
9. Prisp. za kulturo	obč.	0.380	D
10. Prisp. za telesno kulturo	obč.	0.330	D
SKUPAJ REPUBLIŠKI		34.04	
SKUPAJ OBČINSKI		8.77	
S K U P A J		42.81	

(D – domicilij delavca, S – sedež izplačila)

Dodam naj še, da so te stopnje v različnih delih države različne, spreminjajo pa se tudi časovno.

Obveznosti iz bruto osebnega dohodka in obveznosti za proračun so tako visoke, da po eni strani močno ogrožajo normalno poslovanje gospodarstva, po drugi strani pa mnogo ljudi komaj preživijo iz meseca v mesec.

Tako zbrana sredstva v naši državi ne zadostujejo za normalno delovanje družbenih dejavnosti. Družbena nadgradnja si zagotavlja manjkajoča sredstva še z dodatnimi prispevki in davki, kot so prispevki na bruto osebni dohodek, prispevki po davčnih osnovah in po dohodku.

PRISPEVKI NA BRUTO OSEBNI DOHODEK

Prispevek	Vsečina	% 30.8.1990
1. Prispevek za štipendiranje	rep.	0.500
2. Prisp. za solid. - stan. gr.	rep. obč.	0.100 0.525
3. Prisp. za gosp. s kom. obj.	obč.	2.285
4. Prisp. za požarno varnost	rep. obč.	0.032 0.221
5. Prisp. za SLO in DS	rep. obč.	0.046 0.250
SKUPAJ REPUBLIŠKI		0.678
SKUPAJ OBČINSKI		3.281
S K U P A J		3.959

PRISPEVKI PO DAVČNIH OSNOVAH

Opis	Vsečina	% 30.9.1990
DAVČNA »A«		
Izob. skupnost	rep.	4.73
Raziskovalna skupnost	rep.	2.34
Raziskovalna skupnost	obč.	0.08
Zdravstvena skupnost	obč.	0.60
Skup. za zaposlovanje	obč.	0.62
Invalidsko-pokojninsko zavar.	rep.	5.10
Kulturna skup. Slovenije	rep.	1.70
Teles. kult. skup. Slovenije	rep.	0.08
Prispevek za hrano	rep.	1.08
Interv. hrane	rep.	0.09
Blagovne rezerve	rep.	0.63
Prisp. za hrano	obč.	0.24
Interv. hrane	obč.	0.08
Blagovne rezerve	obč.	0.05
Solidarnost	rep.	0.20
SKUPAJ REPUBLIŠKI		15.95
SKUPAJ OBČINSKI		1.67
S K U P A J		17.62

DAVČNA »B«

Opis	Vsečina	% 30.9.1990
Davek	rep.	4.20
Kmetijsko zemljišče	rep.	0.91
Vodni prispevek	rep.	1.92
SKUPAJ - REPUBLIŠKI		7.03

Davčna osnova »A«

Osnova doseženi dohodek, odbitne postavke: del dohodka za kritje izgub iz prejšnjih let, del. sk. prih., ki pripada drugim organizacijam; 50 % OD delavcev pri zavezancu (korigiranih glede na gospod. SRS), del doh., dosežena s poslovanjem v tujini.

Davčna osnova »B«

Osnova: davčna osnova A; odbitne postavke: vlaganja v izgradnjo objektov za pridobivanje energije, v razvoj drobnega gospodarstva, vlaganja v proizvodne zmogljivosti v državah v razvoju, na manj razvitih območjih v SFRJ ter v Sloveniji, v predelavo odpadkov za pridobivanje surovin, v izgradnjo čistilnih naprav za vodo in zrak, v raziskovalno delo, v stanovanjsko izgradnjo, znesek izplačanih izdatkov za delo v posebnih pogojih, znesek, uporabljen za izobraževanje delavcev, zmanjšanje davčne osnove za delež izvoza.

PRISPEVKI PO DOHODKU

Opis	Vsečina	% 30.9.1990
Zbor	zvez.	0.0817
Zbor SRS	rep.	0.1770
ZTP	rep.	2.4000

Kljub temu nekaterim še vedno zmanjkuje denarja, zato v imenu širšega družbenega interesa trkajo na vrata podjetij in nudijo razne sporazume, pogodbe, raziskovalne naloge, študije itd. (šole, ceste, vodovodi, žičnice, komunala itd.)

Na podoben način pa si svoj standard ohranjajo tudi povsem ekonomske dejavnosti s statusom monopolista, kot so: železnice, PTT, elektrogospodarstvo itd.

Za nazorno predstavitev števil naj navedem dva primera:

- ob predpostavki, da je bruto plača 100, bruto dobiček pa 0, znašajo prispevki iz bruto OD (na kvarti) 42,81 %, prispevki na bruto OD in dohodek pa 4,46 % kar zneske skupno 45,27 % prispevkov

- ob predpostavki, da je bruto plača 100 in tudi bruto dobiček 100, pa znaša prispevek iz bruto plač 41,81 %, prispevek na bruto plače 3,959, prispevek na dohodek 2,6587 ter davki in prispevki iz davčnih osnov 36,98 %, kar je skupaj 86,4077 %; če ima torej podjetje skupno 200 din, da od tega delavcu 57,19 %, družbi pa 86,41 %.

Ljudje, ki se v gospodarstvu profesionalno ukvarjajo z obračunavanjem obveznosti, težko sledijo vsej opisani množici dajatev. Mnogo huje pa je to, da nadzora nad porabo teh sredstev sploh ni.

V času, ko se železarna bori za preživetje, ko sestavlja program prestrukturiranja, vreden več kot 250.000.000 DEM, družba še naprej pobira denar. Na področju, ki bi se prvo moralo urejevati hitro in učinkovito, skoraj ni sprememb.

FUŽINAR ZA RAZVOJ

OSNOVE ZA PROGRAM PRESTRUKTURIRANJA ŽELEZARNE

Na 7. seji delavskega sveta in v našem glasilu smo obelodanili program prestrukturiranja Železarne Ravne. Program je po številu listov kratek, po vsebini pa je globoko zarezal v dosedanjí ustroj poslovanja železarne. V tem prispevku želim pojasniti nekaj osnov, ki so nas vodile pri izdelavi programa, in v njem niso posebej zapisane. V celotni vsebini programa lahko najdemo za vsako postavljeno ugotovitev ali podani ukrep kontra možnost: visoko legiranemu programu – nizko legirani program, preveliko število zaposlenih – premalo ljudi za posamezna dela, dinamičen poslovni sistem – enovito podjetje itd. Nekaj teh dilem bom podrobneje opisal.

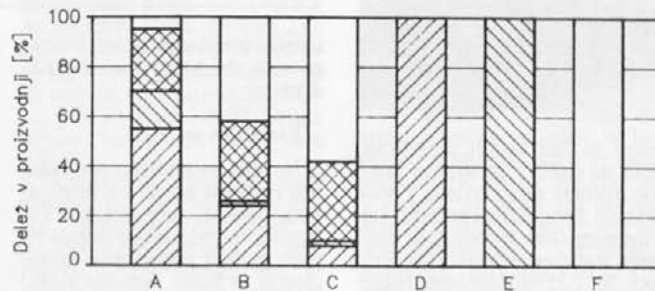
Struktura proizvodnje jekla

V programu prestrukturiranja smo se odločili za zelo visok delež visoko legiranih jekel. Najmanj tri dejstva govore tej odločitvi v prid. Imamo postavljeno in osvojeno tehnologijo za tovrstni program. Za sam tehnološki vrh in za zagotovitev 100 % ponovljivosti nam manjka zelo malo, kar pa bomo dosegli le s fizično realizacijo programa in ne z govorjenjem, da se usmerjamo v tak asortiment. Smo ena redkih tovarn, ki ima poleg osnovnih postrojenj na kupu tudi naprave za toplotno predelavo visokih kvalitete jekel in okoli nas so hale, v katerih lahko iz tega jekla izdelamo končne izdelke. Studija McKinseya nam je jasno pokazala, da je naša železarna stalno proizvodno in tržno ogrožena, od jeklarne do finala. To pomeni, da smo pod stalnim konkurenčnim pritiskom in da lahko le v programih, kjer je konkurenca šibka, tržimo profit in gradimo rast. Komparativna prednost je visoko legirani program. Na podobnih geografskih območjih kot pri nas, kjer postaja sožitje med naravo in industrijo pogoj preživetja, se iščejo v industriji izdelki visokih cenovnih razredov. Tržno moramo iskati izdelke višjih cenovnih razredov, saj tudi metalurgija v Avstriji, severni Italiji, Švici, Nemčiji itd. gre v tej smeri razvoja in ohranjanja svojih tržnih deležev. Tudi slovenski makro ekonomisti nam svetujejo to pot prestrukturiranja, ki pomeni za nas edino rešitev. Seveda načrtovana pot ni lahka. Ker imamo

za sabo odgovornost za mlado generacijo, nam ne sme biti vseeno, kaj bo ta generacija ustvarjala in delala, je pa že fizično prisotna na začetku naše poti.

Nizko legirani program ima samo eno prednost. Znamo ga

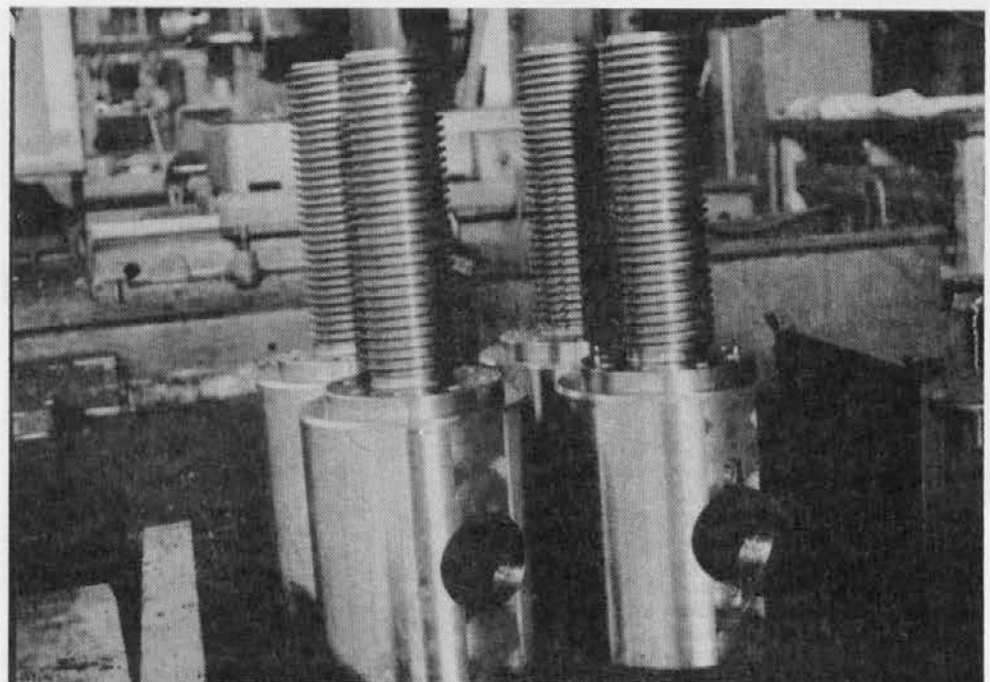
perfektno delati in distribuirati, vendar je to za zahteve današnjega časa in našega jutri premalo, da bi se borili za ta program. V dinamiki prestrukturiranja bo odigral pomembno vlogo pri preživetju železarniškega

Slika 1

- Navadna jekla
- Nerjavna jekla
- Brzorezna jekla
- Orodna jekla

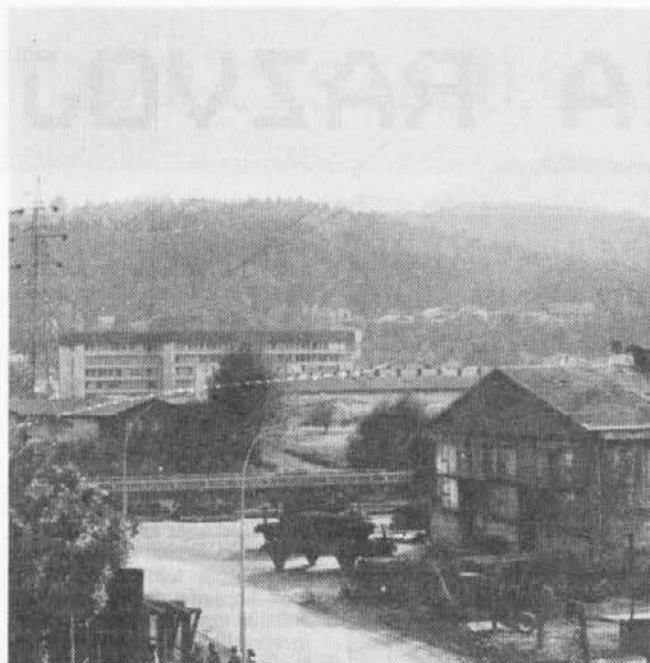
A primer Boehler
B,C primer jeklarne z mešanim programom
D,E,F jeklarne s strogo programsko specializacijo

sistema, nato pa bo počasi ali tudi zelo hitro odmrli ali se preselil na ustrežnejše lokacije. Za nas je izdelava takega asortimenta predraga. Na sliki 1 prikazem asortimentsko razmišljanje našega direktnega vzornika, firme Boehler. Podatki so sveži, stari samo nekaj mesecev.

Količina izdelanega jekla

Danes lahko na trgu prodamo okoli 200.000 ton jekla srednjega kvalitete asortimenta. Pri ozki specializaciji smo sposobni ob polnem letnem izkoristku vseh kapacitet izdelati tudi do 300.000 ton jekla nizke kvalitete in vprašljivega finančnega efekta. Primer je omenjen zato, ker se nam tudi pri najvišji možni tonazi na instaliranih napravah pojavijo odvečne proizvodne kapacitete in prevelika zaposlenost. Iz tega sledi sklep, da nas tudi tone več ne rešijo, in je treba poiskati tak asortiment in količino, da dobimo največje denarne efekte in optimalno zasedenost proizvodnih kapacitet. To nam predstavlja varianta jekla okoli 150.000 ton visokega asortimenta jekla. Navedena količina je glede na delo jeklarne in prerazdelitve jekla po predelovalnih enotah spodnja optimalna meja. Pod to mejo se nam zrušijo posamezne verige in nastopi drastično zapiranje posameznih obratov. S to proizvodnjo bomo dosegli tudi tisto mejo, ki pomeni usklajevanje tempa proizvodnje z omejitvami okolice, ekološka obremenitev okolice in energetska prilagoditev

posameznim sistemom, elektrike in zemeljski plin.

V R Sloveniji bodo posamezni porabniki plačevali tiste stroške, ki jih povzročajo na električnem in plinskem sistemu. To pomeni, da se moramo maksimalno prilagoditi delovanju energetskih sistemov, če želimo dobiti energijo po najnižji ceni. Le s prilagodljivo proizvodnjo in določenim manevrskim prostorom v razporejanju proizvodnje bomo lahko dosegli ekonomske efekte pri porabi energije. Za prvo varianto v R Sloveniji sploh ne bo energije. Zato je v programu točno opisano, katere agregate nameravamo v bodoče ukiniti, kajti le tako bomo sposobni notranje obvladovati strukturo in količino proizvodnje ter vezanost na zunanji svet.

Zaposlenost

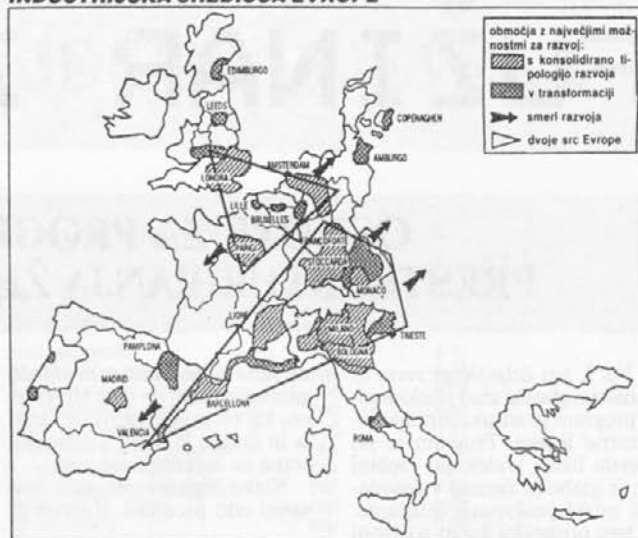
Zaposlovanje je ena najbolj bolečih tem in problemov pri prehodu iz sistema dogovorne ekonomije v tržno. Ta dejavnost je bila najbolj podvržena manipulacijam in lažnim utvaram o lepši prihodnosti. Vsako novo delovno mesto ima svojo ceno. Najceneje je postaviti pisarno in vanjo postaviti stol in mizo ter zaposliti delavca na administrativnih poslih. Ko pa na tak način rešujemo cele generacije, postanemo prepričani, da je delo zastoj, in ne vidimo delavcev, potrebnih za smiselno realizacijo delovnega procesa od dejanskega števila zaposlenih v delovni verigi. V tem trenutku se nam dogaja tak proces ločevanja tehnološko potrebnih delavcev od latentno zaposlenih v proizvodnem procesu. Na eni strani nam primanjkuje delavcev v določenih proizvodnjah, na drugi pa imamo kopico odvečne delovne sile, ki je bila zelo ozko izkoriščena. Specialisti ali ozek strokovni profil si bo po programu prestrukturiranja moral po-

iskati za del svojih dejavnosti delo na trgu. V programu imamo primere zaposlovanja v programih finalizacije, potrebo po formiranju novih podjetij in uvajanju storitvenih dejavnosti. Kriterij 20 - 25 % dovoljene režije v proizvodnih podjetjih je filter, da se ne bodo ponovno razmahnile administrativne ali nujno potrebne službe, katerih delovanje je zajeto v posebnih podjetjih. Ta podjetja morajo znotraj sistema in navzven poslovati po logiki, da se preživljajo s svojim delom. Za naše razmere pa to pomeni, da je treba začeti vrednotiti po dejanski vrednosti tudi tisto delo in storitve, ki so bile do sedaj na razpolago vsakemu brezplačno v neomejenih količinah. Za del trenutno zaposlenih se resnično ne vidi polna zaposlitev. Za to strukturo je treba

INDUSTRIJSKA SREDIŠČA EVROPE

vr. II Slov - 24 Ore

izdelati socialni program, katerega velik del mora nase prevzeti država.

Evropa in mi

Na sliki so grafično prikazani tisti razvojni trendi v Evropi, ki bodo opazili naše podjetje. Železarna se geografsko nahaja na robu velikih dogajanj in ta dogajanja jo bodo vključila v svoj tok. Iz sheme se vidi, da Evropa vidi svojo bodočo rast v vzhodnih deželah, nekdanji Vzhodni Nemčiji, Češki, delu Madžarske. Jugoslavija je zajeta samo z delom Slovenije, drugače pa zanje pomenimo mrtev rokav. Za nas sta pomembni dve najbližji geografsko razvojni območji: severna Italija in Bavarska. Naša ambicija je, da po 10 letih na takem zemljevidu naše območje postane šrafrano, kar pomeni, da bomo sprejeli izziv Evrope. Poanta šrafranih ploskev je v tem, da je na teh območjih družbeni produkt prek 11.000 \$ na prebi-

valca. Postindustrijska družba meri svojo uspešnost po tem kriteriju. Za nas pa to pomeni, da se moramo odpreti in del svojih dejavnosti začeti prodajati na omenjenih območjih in sprejeti njihovo strukturo velikosti podjetij in ustvarjanja družbenega produkta. Evropa nas v te spremembe ne bo silila, mi se moramo sami transformirati in ko bomo spremenjeni, bomo kompatibilni z njimi in šele takrat imamo šanse, da postanemo njihov enakopravni partner. Prej ko se bo prelevitev zgodila, prej bomo lahko začeli svobodneje dihati in ustvarjati.

Dinamika izvajanja programa

Izvajanje programa je zamišljeno večplastno: preobrazba podjetja v delniško družbo, reševanje zaposlovanja, strukturalno prilagajanje proizvodnih programov novim trgov in vse te dejavnosti podpreti z investicijami in novimi programi. Na nivoju železarne smo formirali službo za strateško planiranje, prek katere so potekale dosedanje aktivnosti pri izdelavi tega programa in prek nje naj bi potekalo nadaljnje izvajanje programa. V novembru naj bi predstavili program vsem strokovnim delavcem. Predstavitve je mišljena kot razčiščevanje problemov, ki so v podjetju in jih je treba sanirati. Sočasno smo pripravili razvojni program novih izdelkov, ki ga bomo po principih projektne organizacije speljali v čim krajšem času v življenje. Proces javne predstavitve problemov, sodelovanje pri iskanju možnosti rešitve in dvakrat letno preverjanje rezultatov dela morajo postati stalni procesi, ki se bodo dogajali v novi organizacijski shemi koncerna. Tak pristop pomeni novo kvaliteto v vodenju podjetja. Z njim bo imel vsak zaposleni še veliko možnosti, da konstruktivno doda svoj ustvarjalni kamenček v mozaik nastajanja nove oblike podjetja Železarna Ravne.

Dr. Dušan Vodeb

KAJ SMEMO VEDETI O ALUMINIJU

1. Fizikalne in kemijske lastnosti

Dandanes je dobro znan gospodinjstvom, elektrotehnikom, letalskim konstruktorjem, avtomobilistom, kemikom in seveda metalurgom. Nahaja se v družbi drugih kovin, včasih pa je tudi samostojen, ko pričakujemo dobro prevodnost.

Krstili so ga z arabskim imenom galun, čeprav alkimistom še ni bil znan.

Podobno kot kisik in silicij, ki sta še bolj razprostranjena na zemeljski površini, je vedno pomešan in povezan z drugimi elementi. V zemeljski skorji ga je 7,5 %. Vežan je v glinico, kjer lovi ravnotežje s kisikom. Ker čiste glinice tudi ni, temveč jo dobimo npr. v boksitu le kot največjo od več strank, potrebujemo za 1 tona aluminija 4,5 tone boksita. V tej rudi je še okoli 5 % SiO₂, 2 % Fe₂O₃, 2 % TiO₂ in nekaj oksidov vanadija, kalcija in kroma. Nekaj je še vode.

Poleg boksita (po vasi Baux v južni Franciji), ki je po svetu precej različen in ga zato obdelujejo po nekoliko posebnih postopkih, so še druge rude: nefelin, alunit, kaolinit. Pridobivanje, legiranje, uporaba in lastnosti aluminijevih zlitin so skoraj samostojna metalurgija. Ker smo predvsem jeklarji, se bomo držali le tistega roba aluminijevega imperija, ki se stika z železom in jeklom.

Kot samostojen nastopi leta 1825 ob pomoči danskega fizika Oerstadta. Potem ga je negovalo še nekaj vestnih raziskovalcev, dokler se ni postavil na noge kot enakopraven član družine uporabnih, industrijskih kovin.

Shodil je v letih 1886–1888, ko sta Hall in Heroult odkrila možnost elektrolize v staljenem kriolitu in je Bayer omogočil industrijsko predelavo boksita. Med sojenicami je tičal tudi Siemens s svojim dinamostrjem-generatorjem.

Ta »nova kovina« je bila zares nadarjen otrok: čisto lahka, zelo dobra prevajalka toplote, razmeroma trdna, nizko taljiva. Specifična teža 2,7 kg/dm³ je podobna kot pri siliciju (2,4), ki je že na meji nekovin. Od gradbeno uporabnih kovin imata manjšo specifično težo le bor (2,3) in beril (1,8 kg/m³). Natrija in kalija, ki plavata na vodi, sta pa tudi mehka kot sneg, ne bomo jemali v poštev. Od lahkih elementov je pomemben še titan (4,5 kg/dm³). Druge kovine so težke podobno kot železo (7,8 kg/dm³), ali pa precej bolj.

Trdota in talilna temperatura tega novorojenčka sta tudi trikrat, štirikrat manjši kot pri železu, kromu ali niklju. Znašata 15 HB oz. 660°C. Nasproti svinču s 3 HB in 327°C ali kositru

s 4 HB in 232°C imenitno. Lahko rečemo, da nas je prisilil h gradnji hitrih livnih strojev z jeklenimi kalupi, razvoju lahkih vozil in posebej letal.

Se toplotno in električno prevodnost opišimo, saj je aluminij kot nalašč za odvajanje toplote in elektrike. Najdemo ga v radiatorjih, hladilnikih, zavornih bobnih in kuhinjski posodi.

Zmožnost za prevajanje toplote si moremo predstavljati kot moč v vatih, ki pride skozi meter debelo steno (zamislimo si jo iz aluminija) velikosti 1 m², če je razlika med zunanjo in notranjo temperaturo samo 1°C (–1K). Aluminijeva stena prenese 237 vatov (joulov v sekundi), če jo na eni ploskvi grejemo. Bakrova ali srebrna sta veliko boljše (400 oz. 430 W), zlato 318 W. Druge kovine omogočajo manj kot 100 W.

Skoraj enaka so razmerja med električnimi prevodnostmi kovin. Električno prevodnost si najlažje predstavljamo s tako dolžino 1 mm debele žice, ki prepušča ob nastavitvi napetosti 1 volt (na enem koncu) 1 amper toka. Če je žica iz bolj prevodne kovine, bomo smeli vzeti daljšo. Dolžina pomeni namreč upornost. Aluminijeva žica je lahko 37 m dolga, bakrova ali srebrna kar 60 m, železova le 10 m.

V življenju si dolžine žic od električnih central ne moremo

po svoje nameriti. Pri enaki dolžini žic iz različno prevodnih kovin bo po slabše prevodni hotel teči šibkejši električni tok. In če je tok manjši, bo tudi prenesena moč manjša, saj je v približnem izračunu moč enaka zmnožku napetosti s tokom. Za to nam gre: da se ne bi moč elektrike po nepotrebnem izgubljala v vodnikih (z gretjem). Pretežno jo pridobivamo in prehudo uničujemo zavoljo nje živo naravo.

To so fizikalne lastnosti čiste ga aluminija. Pozneje bomo videli, da v zlitinah aluminij pogosto učinkuje proti pričakovanim. Jeklu povečuje upornost, koercitivno silo, obstojnost proti odgoru – medtem ko je sam ravno dober prevodnik, nemagneten in rad odgoreva.

Bodimo previdni, kadar govorimo o kemijskih lastnostih aluminija v jeklu ali na njem. Pogosto namreč obravnavamo bolj lastnosti glinice, aluminijevega oksida kot aluminija.

Pri navadni temperaturi na zraku aluminijevo jeklo ni kemijsko obstojno, razen če smo prej ustvarili na površini glinico. V zemlji tudi gnije, ker prihaja zavoljo lokalnega pasiviranja do neenakomernega kemijskega potenciala, glavnega vzroka korozije, rjavjenja. Povsem drugače je v ostrejšem okolju. Če imamo jeklo s 14 % Al v morski vodi, je za 25 % obstojnejše od mehkega železa ter le pol manj obstojno kot nerjavno jeklo (18 % Cr, 8 % Ni). V sladki vodi je tako Al jeklo celo za 4-krat bolj vzdržljivo kot mehko železo, ampak tudi tod kopni dvakrat hitre-

je kot nerjavno jeklo.

Pravo pomoč prinese naš junak šele, če je jeklen izdelek izpostavljen vročini. Res, da ni obstojen proti vodikovi ali dušiku, kaj šele proti klorovim ionom, toda kisika in žvepla se ne ustraši. Jeklo s 14 % Cr in samo 4 % Al (ter 0,15 % C) vzdrži v vroči oksidacijski atmosferi (lahko zraku) 5-krat dlje kot jeklo s 30 % Cr! Toda v redukcijski (nasprotni oksidacijski) atmosferi vzdrži kromovo jeklo 40-krat bolj kot jeklo z aluminijem.

Še lepše je jeklo z 8 % Al, ki vzdrži v oksidacijski atmosferi enako dobro kot superzlitina 20 % Cr – 80 % Ni.

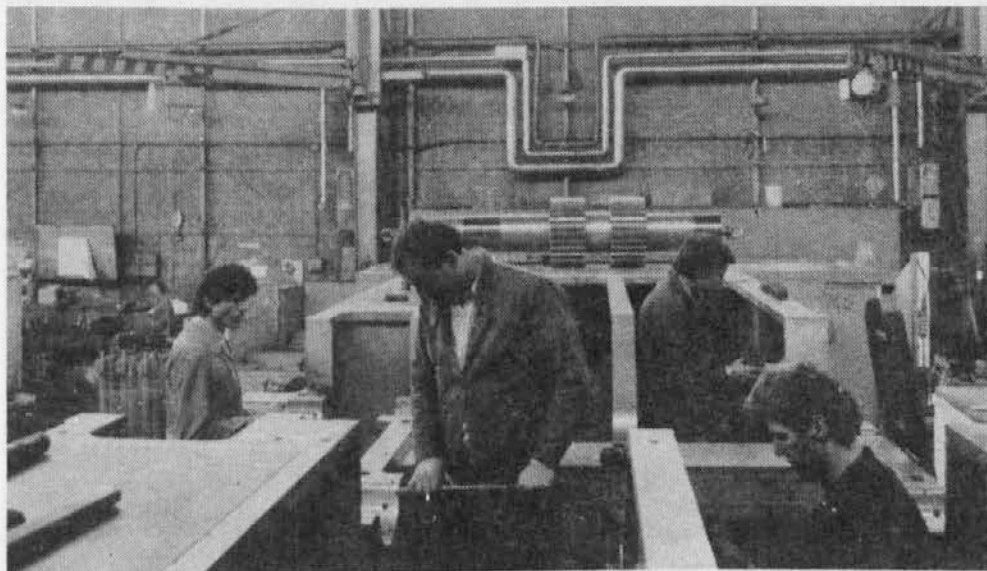
Staljeno žveplo ali para niti za mikron ne stanjšata stene iz jekla z 11 % Al.

Seveda nismo prvi, če pomislimo na prevlečenje jeklenih izdelkov z aluminijem. Možnosti sta žarjenje pri 1050°C v aluminijastem prašku ali potapljanje izdelka v talino Al. Po prvem postopku dobi jeklo debelejšo alitirano plast kot po drugem, s katerim je težko doseči sprjemanje železa in aluminija. Tej od ljudnosti pripomore kositer, ki se prav rad lepi na oba kot neka ženitni posrednik. Včasih pa na jeklen izdelek kar nabrizgajo aluminij in se tudi drži.

Vse to barvanje in prevlečenje pa ne more okoli prinašati neprijetne narave. Izdelki iz aluminijevih jekel so obstojnejši od tistih, ki imajo aluminij le na površini. Kot vsako lepoto se tudi srebrnasti aluminij »izdajalško« odleplja.

Mag. Franc Uranč

NA NAJVEČJI STISKALNICI

Če je šlo vse prav, je stiskalnica 2 DE 1250, ki so jo na fotografiji v začetku oktobra šele obdelovali, v teh dneh že na ladji v Koprju. Je na poti kupcu EDGEWOODU v Detroitu.

Novica ne bi bila nič izjemnega, če ne bi šlo za največjo stiskalnico, ki so jo kdajkoli naredili v Jugoslaviji in ki jo je sposoben narediti le malokdo v svetu. Težka je prek 400 ton, vredna pa nekaj čez milijon dolarjev.

Več bomo o njej pisali, ko bo že delala.

H.M.

USTANOVILI SMO REFA ZVEZO SLOVENIJE

Delavska univerza Maribor je pričela 1985. leta organizirati REFA dneve Slovenije, ki so nato potekali vsako leto v drugem kraju. Na teh srečanjih so sodelovali domači in tuji strokovnjaki, obdelovali pa so aktualne teme v zvezi z organizacijo dela.

Tu je tudi pobuda, da v Sloveniji uvedemo dodatno REFA izobraževanje za strokovnjake iz gospodarstva in izobraževanje prve skupine je steklo jeseni 1989 v Radencih pod pokroviteljstvom Gospodarske zbornice Slovenije. Gospodarska zbornica je leta 1989 podpisala pogodbo o sodelovanju z REFA institutom iz Darmstadta, Delavsko univerzo Maribor pa je izbrala za izvajalco izobraževanja po programu REFA. Ker v Sloveniji še nimamo svojih predavateljev, ki bi bili registrirani pri REFI, so na prvem seminarju predavali nemški strokovnjaki, prof. Krause in g. Lay. Predavanja so bila sinhrono prevajana, literatura pa nemška. Bilo je precej težav z določanjem pravih imen za različne oblike lastnine, terminov ipd.

Seminar poteka šest tednov, vsak mesec en teden, kar znese tristo šolskih ur, opraviti pa je treba tri preizkuse znanja in seminarso nalogo.

Zasedba je zelo pestra glede na panoge, od strojne industrije, lesarstva, kemije, tekstilne industrije do svetovalnih firm. Sedaj poteka izobraževanje druge skupine strokovnjakov, marca pa bodo pričeli z izobraževanjem

prve skupine domačih predavateljev po REFA sistemu.

Prvega seminarja smo se iz Železarne Ravne udeležili trije slušatelji, ki smo seminar zaključili uspešno. Vsi smo s pridobljenim znanjem zadovoljni in mislim, da bi morali ta seminar absolvirati vsaj vsi vodje priprav dela in po možnosti tudi delovodje, ko bo zanje pripravljen poseben seminar.

Nam so na koncu seminarja podelili diplome za nazivom REFA-SACHBEARBEITER FÜR ARBEITSSSTUDIUM. Podelitev diplom je bila na REFA dnevih na Bledu, kjer smo tudi izvolili iniciativni odbor za ustanovitev REFA zveze Slovenije, ki je nato pripravil predlog pravil o delovanju zveze, definiral okvirne cilje in pripravil ustanovni občni zbor.

Glavni cilji zveze so:

- REFA zveze Slovenije se kot deželna zveza vključi v evropsko REFA zvezo

- Cilj evropske REFA zveze je izmenjava izkušenj, kot strokovna članica evropske gospodarske skupnosti želi poenoteno sodobno organizacijo podjetij v Evropi

- Poenotenje znanja in izobraževanja o metodi REFA v Evropi in pri nas

- Sodelovanje s sindikati pri reševanju sporov med delojemalci in delodajalci.

Ustanovni občni zbor je bil v Ljubljani 28. septembra 1990 v dvorani Smelta. Glavna pokroviteljica sta bila Izvršni svet skup-

ščine Republike Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije. Uvodno besedo je imel Vinko Lapuh, dipl. oec., kot predsednik iniciativnega odbora, nagovor in pozdrav pa g. Izidor Rejc, minister za industrijo in gradbeništvo.

Nato je sledil strokovni referat o nadaljnjem delu in usmeritvah REFA zveze Evrope, ki ga je podal dr. ing. Edgar THEIS, predstojnik REFA instituta v Darmstadtu.

S potrditvijo pravil smo nato ustanovili REFA zvezo Slovenije in izvolili potrebna telesa.

Članstvo v REFA zvezi je prostovoljno. Člani so lahko delavci in občani, ki so individualni člani, in pa podjetja, ki so kolektivni člani. Članarina znaša za individualne člane 200 din/leto, za kolektivne člane pa od 2000 din/leto naprej, kar pomeni, da se članarina kolektivnih članov tretira kot sponzorstvo. Članarino bomo obračunavali od 1991. leta dalje.

Dolžnosti in pravice članov so:

- da vodijo in so izvoljeni v organe društva

- da sodelujejo pri delu organov društva

- da spoštujejo ta pravila ter odločbe in sklepe organov društva

- da z osebnim prizadevanjem pripomorejo k uresničitvi delovnega programa društva

- da redno plačujejo članarino

- da skrbijo za prostore in imovino društva in druga sred-

stva, s katerimi društvo razpolaga.

NALOGI REFA ZVEZE

- REFA ZVEZA SLOVENIJE se ukvarja s prenosom znanja, z razvojem, uporabo in širjenjem spoznanj na področju študija dela, organizacije podjetja in sorodnih področij. Tako pomaga pri oblikovanju in ohranitvi sposobnega in konkurenčnega gospodarstva, istočasno pa zagotavlja pogoje za humanizacijo dela.

- Da bi dosegla namen, lahko REFA ZVEZA SLOVENIJE uporablja vse načine, ki se ji zdijo primerni: npr. prireja prireditve in zasedanja, posvete in organizirano izmenjavo izkušenj, sestavlja pisne materiale in jih izdaja ter skrbi za namestitve in oskrbo udeležencev.

- Sodeluje s strokovnjaki izobraževalnih institucij, zavodov za svetovalno dejavnost na področju organizacije poslovanja in organizacijskih služb posameznih podjetij v zvezi s prenosom metod društva REFA ZVEZE v slovensko gospodarstvo.

- Razvija celoten izobraževalni sistem, z vso paleto programov po metodah Instituta REFA iz Darmstadta. Za izobraževanje učiteljev REFA in za enotno izvedbo učnih in izpitnih materialov je pristojen Institut REFA iz Darmstadta.

- Oblikuje projektne skupine in razvija metode študija dela in organizacije proizvodnje.

- Skrbi za koordinirano trajno povezovanje s strokovnjaki instituta društva REFA ZVEZE in s strokovnjaki izobraževalnih institucij zavoda za svetovalno dejavnost na področju organizacije poslovanja in razvojno-raziskovalnih služb posameznih podjetij v zvezi s prenosom metod društva REFA ZVEZE v slovensko gospodarstvo.

- Organizira strokovne sestanke, predavanja, seminarje in druge oblike strokovnega izpopolnjevanja, na katerih bi naše strokovnjake seznanjali z vsemi novostmi, ki jih prinaša REFA.

- Daje iniciativo in podporo uvajanju metod REFA v slovensko gospodarstvo.

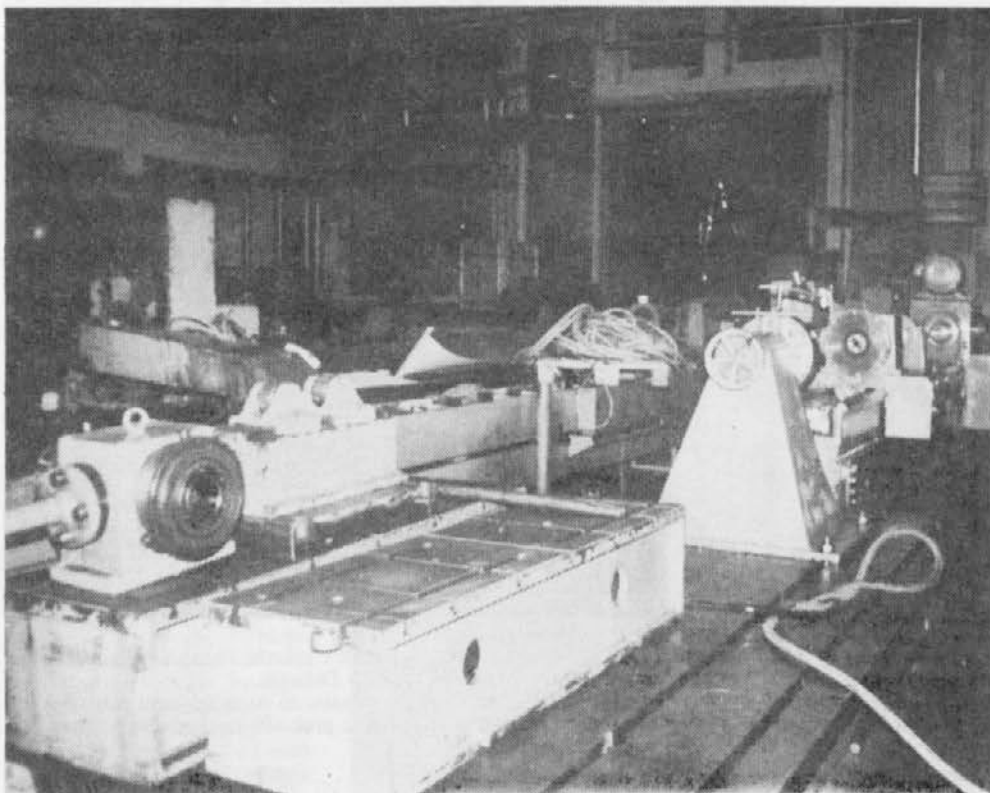
- Uvaja teamsko delo za občasno sestajanje skupine strokovnjakov, ki strokovno rešuje problem, izdelava predloge za reševanje in jih po možnosti tudi realizira.

- Uvaja inovativnost, ustvarjalnost, poslovnost, podjetnost in podjetništvo v slovensko gospodarstvo.

Kako se včlaniti v REFA zvezo Slovenije?

Izpolniti je treba pristopno izjavo, ki jo lahko dobite v kadrovske službi železarne in jo pošljete na Delavsko univerzo Maribor, nato pa poskrbite, da bomo naredili čimveč za napredek organizacije.

Dušan Strmčnik,
član upravnega odbora
REFA zveze Slovenije

POLEMIKA

Krivda enega, vseh ali nikogar

Pod tem naslovom je v 9. številki informativnega glasila ravnenskih železarjev Fužinarja objavljen članek, katerega avtor je član poslovodnega odbora Železarna Ravne g. Brane Zerdoner. Oglašam se s kritičnimi pripombami, ker se z nekaterimi navedenimi dejstvi ne strinjam, v demokratični družbi je pa hvala Bogu to dovoljeno.

morale – kriza moralnih vrednot, ki jo je povzročil bivši sistem. Ne moremo posplošiti, da so vsa podjetja v Sloveniji v globoki krizi in da se temu položaju Železarna Ravne ni mogla izogniti, ali pa vsaj delno izogniti.

Stvari, ki jih avtor navaja glede upeljave tržne ekonomije kot zamenjavo za plansko gospodarstvo v Sloveniji oziroma Jugoslaviji in posledice na družbene tokove, so več ali manj že iz zgodovine poznane. Pri vsem tem pa je treba upoštevati stopnjo razvitosti države, ki prihaja v tržno gospodarstvo. Mi smo spremembo zahtevali zavestno in jo še sedaj zahtevamo, nismo pa se zavedali krize, ki je neločljiv spremljevalec sprememb sistema in jo je treba čim manj boleče za ljudi premagati. Na to dejstvo bi morali biti pripravljeni vodilni ljudje in vsi zaposleni.

Nikjer na svetu si ljudje ne želijo kriznih obdobij, odpuščenja delavcev, ker vedo, da se ob takih situacijah vedno »koli« lomijo na hrbtih delavcev. Primerjava situacije, ki je nastala po združitvi Vzhodne in Zahodne Nemčije, ni primerljiva z našo situacijo. Sistem v Vzhodni Nemčiji se je dobesedno podrl v desetih dneh, pri nas pa se je podiral skoraj dve leti in zaradi tega smo imeli več časa za razmišljanje.

Avtor članka vso krivdo za nastalo situacijo vali na prejšnji in na sedanji sistem, ki še do danes ni izoblikoval koncepta socialnega programa niti se ni opredelil do statusa železarstva

v Republiki Sloveniji. Sami se pa nismo lotili konkretnih ukrepov v podjetju, ki bi vsaj nakazali, če že ne pripeljali našo železarno iz nastalih težav. Gotovo to ni naloga zaposlenih, ampak vodilne strukture.

V članku je avtor navedel tudi avstrijsko firmo Böhler, ki naj bi pred dvema letoma začela konstantno zniževati število zaposlenih in inovirati tehnologijo. Če bi bilo to res, potem naš zaostanek niti ni tako velik. Ob tem bi se res lahko veselili.

Situacija pri firmi Böhler je bila popolnoma drugačna. Že leta 1975 se je v avstrijskem železarstvu pojavila kriza. Do leta 1983 so izvedli dve sanaciji, ki pa nista dali zaželenih rezultatov, čeprav so še prej odpustili 30 % ljudi. Leta 1983 pa je firma Böhler začela s prestrukturiranjem celotnega podjetja v organizaciji, tehnologiji in tržnem pristopu, kar se je posebej pokazalo v razčiščevanju proizvodnega programa. Zaprli so vrsto zastarelih in nerentabilnih obratov in opustili veliko število tržno nezanimivih izdelkov.

Danes pa že lahko govorimo o zelo uspešni firmi. Naj navedem samo nekaj korenitih sprememb, ki jih je železarna Böhler – Kapfenberg izvedla v obdobju prestrukturiranja:

– V navedenem obdobju je postopoma zmanjševala število zaposlenih od 5800 na 3200 s predčasnimi upokojitvami in prekvalifikacijami.

– Skrajševali so delovni čas s tem, da so posamezni obrati, ki niso imeli naročil, delali v

tednu štiri dni ali pa celo tri dni, kar je veljalo enako za direktorja kot za snažilko.

– Posebej moram poudariti, da je bila v tem obdobju kadrovska politika do vodilnih brezkompromisna. V teh sedmih letih so trikrat zamenjali skoraj ves vodilni kader.

– Celotno firmo so popolnoma preorientirali na tržno gospodarjenje s tem, da so vzgajili ustrezen tržno usmerjen kader.

– Prečistili so proizvodni program. Zmanjšali so proizvodnjo jekla od 230.000 na 100.000 ton letne proizvodnje.

– V razvoju so zmanjšali število od 120 na 60 zaposlenih. Nadomestilo v razvoju so rešili z uslugami Montanistične univerze v Leobnu (diplomska dela in podobno).

– Izredno uspešno so organizirali prodajno mrežo po svetu. V tujini ima firma Böhler danes:

25 sestrskih firm,
51 skladišč za prodajo njihovega jekla s svetovanjem in prek 100 zastopništev.

– Posebej je treba poudariti, da so v tem času posodobili metalurško, mehansko in laboratorijsko opremo ter tehnologijo do skrajnosti inovirali.

Firma Böhler nam je gotovo lahko za vzgled tako po programu, tehnologiji in kadrovski politiki, vse pa je povezano s sodobno organizacijo in tržnim pristopom. Naj nas ne bo sram navezati z njimi neposrednih stikov in skleniti poslovne odnose, ki bi lahko gotovo bili obema v prid.

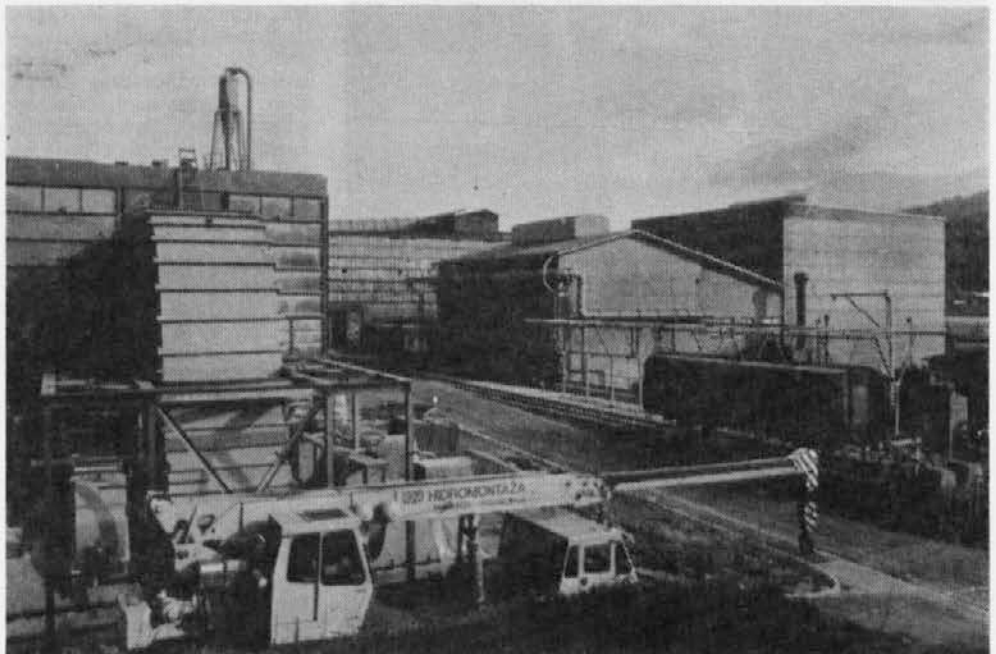
Izprašajmo si vest, kaj smo sami naredili v teh zadnjih letih, ne samo, da bi se obdržali pri življenju, temveč da bi se v perspektivi tudi izveleli iz težav.

Dr. Janko Gnamuš

Priznati moram, da mi ni popolnoma jasno, kaj je pravzaprav avtor s tem (v tem) člankom hotel povedati. Koga je hotel opravičevati, sebe in svoje sodelavce, koga je hotel opozarjati zaradi demagoških razprav, kaj je bilo mogoče predvideti in kaj je bilo mogoče preprečiti, da se Železarna Ravne ne bi znašla v tako težkem položaju, v kakršnem se danes nahaja.

Kriza vedno povzroča, da se ljudje sprašujejo in ugibajo, kdo je za nastalo situacijo kriv. Nisem še slišal, da je kdo pri nas pričel z »lovom na čarovnice«, ampak lahko smelo trdim, da so ljudje čvrsto povezani z Železarno Ravne, predvsem tisti, ki že več desetletij železarji izkazujejo zvestobo.

Neposredni vzrok za gospodarsko katastrofo je problem

PLAN IN TRŽNO GOSPODARSTVO

UVOD

Kot se nam je dogajalo z večino zametkov podjetništva, ki se je v samoupravnem netržnem gospodarstvu porajalo (in zadušilo), se je zgodilo tudi s planom. V procesu iskanja rešitev za gospodarsko učinkovitost smo ukinili tudi tisti del zakona o planiranju, ki se nanaša na obvezno planiranje gospodarskih subjektov, razen velikih narodnogospodarskih sistemov (npr. energetika, ŽTG). Pri tem pa smo enostavno premnogokrat miselno povezali stari, neučinkoviti, netržni, samoupravni itd. sistem s planom gospodarskega sistema. V sestavku bi radi pokazali, kako zmotna so površna tolmačenja in povezovanja procesa planiranja s starim in preživetim gospodarskim sistemom v Jugoslaviji.

KAKŠNA AKTIVNOST JE PLANIRANJE?

Planiranje je aktivnost zastavljanja vsakovrstnih ciljev ob določenih predpostavkah v prihodnosti. Za doseganje zastavljenih ciljev operacionaliziramo naloge, nosilce nalog in obdobje izvajanja. Na osnovi predpostavk plana lahko le-tega tudi kvantificiramo. Toliko v splošnem. Kaj

pa to pomeni povsem konkretno?

Nivoji planiranja so sila različni. Poglejmo si nekaj primerov. Če hočemo npr. kupiti avto, si začrtamo cilj. Kako ga bomo lahko uresničili in ali ga bomo v zastavljenem roku, je odvisno predvsem od tega, ali smo pravilno ocenili predpostavke, na katerih smo si cilj zastavili (možna kvota mesečnega varčevanja, najetje kredita, vkalkuliranje izrednih izdatkov itd...). Če smo realno razgradili vse predpostavke, imamo bistveno večjo možnost, da bomo cilj v predvidenem roku dosegli.

Primer je banalen in ga razumemo prav vsi. Povsem drugače pa je, ko se znajdemo v strukturi podjetja. Pa si poglejmo naslednji primer. V obratu bomo izdelali za kupca sestavljen izdelek po pogodbi v predvidenem roku. Če želimo izdelek izgotoviti, moramo planirati, in sicer:

- kaj, do katerega roka in po kakšni ceni moramo material nabaviti
- kdaj moramo pričeti z obdelavo materiala in kdaj končati, v kakšnem absolutnem času in s kakšnimi potroški
- kdaj moramo izdelek adjustirati in poslati v špedicijo.

Primer smo sila poenostavili, saj se vsaka aktivnost prepleta z aktivnostmi na drugih izdelkih in kaj rado se nam zgodi, da zabredemo v kaos, ki povzroči nepravočasno dobavo nabavljene materiala, ozka grla v proizvodnji in zamujanje roka dobave, da o doseganju zastavljenih stroškovnih in profitnih učinkov ne govorimo.

Podobno bi lahko specifikirali planiranje opravil v slehernem delu podjetja oz. za vsakega nosilca aktivnosti.

Navedena primera aktivnosti planiranja sta na operativnem oz. posamičnem nivoju. Aktivnosti izdelave gospodarskega načrta (bodisi letnega, srednjeročnega ali dolgoročnega) pa predstavljajo agregiranje in medsebojno usklajevanje začrtanih ciljev, podciljev in nalog z različnih področij oz. poslovnih funkcij. Ker so poslovne funkcije v procesu poslovanja odvisne druga od druge, hkrati pa organizacijsko ločene, se dogaja, da so hotenja in cilji ene v nasprotju s hotenji in cilji druge. V procesu nastajanja gospodarskega načrta se cilji, podcilji in naloge uskladijo na sprejemljiv nivo, ki preko ovrednotenja daje najoptimalnejši rezultat.

Z aktivnostjo planiranja torej določamo kaj, kdaj, kako in kdo bo izvedel vsako posamično operacijo. S spremljanjem dejanskega dogajanja pa ugotavljamo odmike od postavljenih nalog.

ZAKAJ SVOJIH AKTIVNOSTI NAJRAJE NE PLANIRAMO

Vsi, ki smo se kdajkoli ukvarjali s planiranjem, ugotavljamo, da je postavljanje ciljev, predpostavk zanje, opredelitev nalog in izvedba izredno težka naloga. Zelo hitro se namreč izkaže, kdaj smo imeli bistveno premalo znanja z določenega področja (mikro ali makro) in kdaj so podatkovne osnove, na katerih smo aktivnost opredelili, nekvantitne.

Dejanski dogodki so namreč neizprosni razsodnik, ki pokažejo, da izhodišča nismo pravilno presodili in da aktivnosti nismo izvedli tako, kot smo načrtovali. Ker si zastavljene cilje in podcilje postavimo kot kriterij, kako naj usmerimo dejanske dogodke (kar pomeni, da želimo čim manjše odklone), je najenostavnejše, da si kriterijev ne postavimo. Tako dejanskih dogodkov ne primerjamo z ničimer ter skrivamo nered in nesposobnost pred seboj in drugimi. Vzroke za neuspešno poslovanje (ki izvirajo tudi iz dogajanj znotraj gospodarskega subjekta) pa

običajno prevalidmo na ekonomsko politiko in velikokrat tudi objektivno neprimerne zakonske predpise.

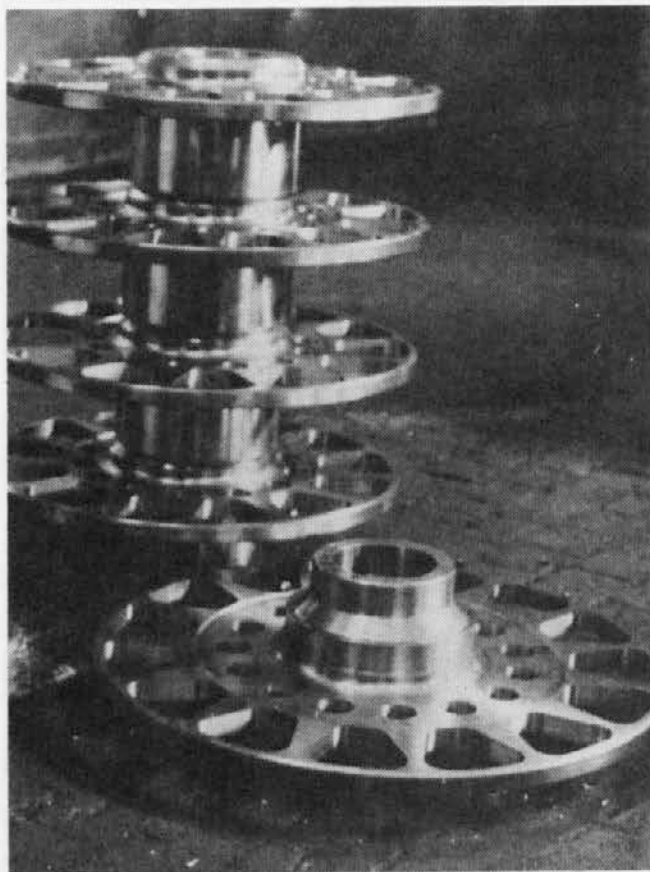
PLAN NI ABSOLUTEN KRITERIJ

Povsem nerealna bi bila trditev, da je plan absoluten kriterij presoje dogodkov. Je pa pripravno orodje, s katerim pravočasno sprožimo ustrezne dodatne aktivnosti, kadar se dejanska dogajanja trendno odklikajo od zastavljenih ciljev. Hkrati pomeni alarm za poslovne odločitve na tistih točkah, ki so vitalnega pomena za podjetje. Velja pa ugotovitev, da čim nižja je raven strokovnega znanja ter sposobnosti in mehanizmov vodenja, tem večje probleme imamo tako pri planiranju kot tudi pri obvladovanju dejanskih poslovnih dogodkov. Oziroma obratno, manevrski prostor odpravljanja odklonov od planiranih ciljev oz. postavljenih kriterijev je tem širši, čim večje je strokovno znanje v posameznih poslovnih funkcijah ter sposobnosti in mehanizmi vodenja.

KAKO JE S PLANIRANJEM V RAZVITIH TRŽNIH GOSPODARSTVIH

Iz strokovnih člankov, ki obravnavajo planiranje v svetu, lahko razberemo, da imajo vse večje korporacije tako letne gospodarske načrte kot tudi vsaj petletne, ki pa jih letno dopolnjujejo. Gre za uveljavljanje pojma kontinuiranega srednjeročnega planiranja (npr. 1991-1995 v letu 1990, v letu 1991 pa za obdobje 1992-1996 itd.). Ti plani spadajo v področje t.i. strateškega planiranja za zagotavljanje dolgoročne učinkovitosti gospodarskega subjekta. Letni načrti so operacionalizacije strateških (običajno srednjeročnih) planov, ki veljajo za obdobje 5-7 let). Podjetniški plan torej ni produkt planskega gospodarskega sistema in se v svojem bistvu ne razlikuje od plana v tržnem gospodarstvu. Na mikro gospodarskem nivoju zato ne prihaja do deformacij. Usklajevalni plani »bivših DPS« (občin, republike in federacije) pa so bili produkt netržnega planskega gospodarstva, ki so praktično 45 let onemogočali alokacijo produkcijskih faktorjev po kriteriju profita in dušili učinkovitost gospodarstva. Od tod tudi mnogokrat popolnoma napačno prepričanje in tolmačenje, da je plan (kar povprek) izrodek planskega gospodarskega sistema. Žal srečujemo v današnjem času takšne opredelitve tudi v krogih vodilnih ljudi pri nas in v drugih podjetjih. Zrelosti in znanja za podjetniško vodenje, kot ga poznajo v razvitih tržnih gospodarstvih, nam še resnično primanjkuje.

Vodja Kontrolinga
Vesna Kozlar, dipl.oec.

Managerjeva skrb za kariere zaposlenih

Planiranje kariere je nujen, četudi ni zadosten pogoj za njeno uspešnost. Tisti ljudje, ki se zanašajo le na srečo in svojo kariero prepuščajo naključju, so le redko pripravljeni na nenadne priložnosti.

Če hoče posameznik svojo kariero uspešno planirati, mora znati odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. Kdo sem?
2. Kakšnega me vidijo drugi?
3. Kateri so moji cilji?
4. Kako lahko dosežem svoje cilje?

Prvo vprašanje opozarja na pomen samopoznavanja oziroma samoocenitve, ki je osnova za planiranje kariere, saj vključuje razkrivanje lastnih vrednot, interesov, prednosti, pomanjkljivosti in znanj.

Drugo vprašanje nakazuje potrebo zaposlenih, da dobijo povratne informacije od nadrejenih o svojem delu in razvojnih potencialih.

Tretje vprašanje obsega preučevanje različnih opcij in postavljanje ciljev v karieri. Zaposleni zato potrebujejo dovolj informacij o možnostih v organizaciji, da si lahko zastavijo realne cilje.

Odgovor na zadnje vprašanje vodi k oblikovanju razvojnega kariernega plana oziroma njegovi razčlenitvi na posamezne faze, kar omogoča uresničevanje zastavljenih ciljev.

V preteklosti je bilo planiranje kariere popolnoma privatna zadeva. Organizacije oziroma njihovi kadrovski oddelki pa se vedno bolj zavedajo pozitivnih posledic (ki se kažejo kot razvoj perspektivnih zaposlenih, upadajoča fluktuacija, razvoj potencialov zaposlenih ipd.), zato zaposlenim zagotavljajo znanja o karieri, različne informacije ter svetovanje. Čeprav osnovna odgovornost za planiranje in razvoj kariere še vedno leži na posamezniku in je doseganje zastavljenih ciljev v karieri odvisno predvsem od njegovih prizadevanj (npr. dobrega dela, »izstopanja«, groženj s fluktuacijo oziroma dejanskega menjavanja zaposlitev, vzpostavljanja različnih zvez ter poznanstev oziroma od podpore mentorja ali sponzorja), pa organizacije nudijo raznovrstno pomoč. Programi za planiranje in razvoj karier obsegajo lahko: priročnike za individualno planiranje karier, seminarje, svetovanje, psihološko testiranje in ocenjevanje, ocenjevanje dela, video posnetke, mentorstvo, računalniške programe o poteh v karieri ipd.

»Nudjenje pomoči zaposlenim pri planiranju njihove kariere in razvojnih aktivnosti je ena od metod managementa, s katerimi zagotovi, da so individualni karierni plani skladni z dejanskimi potrebami in cilji organizacije. Z zagotavljanjem informacij in pomoči, ki je potrebna za planiranje kariere in razvoja, lahko firme usmerjajo individualno planiranje kariere k rezultatom, ki bodo koristili tudi organizaciji, ker bodo zmanjšali njeno odvisnost od zunanega trga delovne sile« (Scarpello Gulbinas, Ledvinka: 1988, 544).

Organizacije vedno bolj poudarjajo vlogo nadrejenih v razvoju zaposlenih in opozarjajo na pozitivne posledice (večjo usklajenost med sposobnostmi zaposlenih in potrebami organizacije, večjo privlačnost organizacije za potencialne novo zaposlene, napredovanje znotraj organizacije, izboljšavo obstoječih kadrovskih sistemov ter možnost dolgoročnega planiranja kadrov).

Najbolj uspešne organizacije nove informacijske dobe so že prevzele novo zadolžitev managerjev: njihova vloga je oblikovanje in ohranjanje ustreznega okolja za osebni razvoj zaposlenih. Za managerje velja, da so v vlogi Pigmaliona: »Manager ne oblikuje le pričakovanj in produktivnosti svojih podrejenih, temveč vpliva tudi na njihova stališča do dela in samih sebe. Če ni usposobljen, izmaliči kariere mladih ljudi, globoko prizadene njihovo samospoštovanje in popači njihovo podobo o sebi kot človeških bitjih. Toda če je usposobljen in velik pričakuje od podrejenih, bo njihovo samozaupanje rastle, razvijali bodo svoje sposobnosti in njihova produktivnost se bo dvignila.« (Livingston: 1969, 69)

Managerje pa je na njihovo novo funkcijo treba pripraviti, kar pomeni, da morajo osvojiti znanja o razvoju kadra oziroma se usposobiti za vpletanje nove vloge v vsakodnevne stike s podrejenimi oziroma za občasne razgovore z njimi o karieri. Velja pravilo, da je pred izvedbo omenjenih programov treba razrešiti karierne probleme managerjev.

Osveščeni, usposobljeni in motivirani nadrejeni je lahko učinkovit »razvijalec karier« svojih podrejenih, saj nastopa v štirih vlogah, ki se navezujejo na vprašanja zaposlenih o lastni karieri, kar prikazuje razpredelnica desno zgoraj.

Vloga managerja kot mentorja pomeni, da svojim podrejenim pomaga oceniti njihove prednosti, pomanjkljivosti, interese in vrednote. Pomembna je zlasti njegova spretnost komuniciranja: znati mora aktivno poslušati, spodbujati dvosmeren dialog, odgovoriti na vprašanja ipd., od sogovornika pa pričakuje samoanalizo.

Model razvoja kariere (Leibowitz, Farren, Kaye: 1986, 127)

vprašanje zaposlenega	managerjeva vloga	rezultat pri zaposlenem
Kakšen sem?	mentor	samoocnitev
Kakšnega me vidijo drugi?	ocenjevalec	analiza realnosti
Kakšne so moje alternative in cilji?	svetovalec	identifikacija ciljev
Kako lahko dosežem svoje cilje?	priporočitelj	plan razvoja

Vloga managerja-ocenjevalca je osredotočena na oceno dela podrejenih. Le-ti zaradi pogostih in pravočasnih povratnih informacij hitro izvedo odgovor na drugo vprašanje in ga primerjajo z lastnim mnenjem.

Manager kot svetovalec razkriva različne možnosti za kariero v organizaciji.

Manager pomaga tudi pri razvijanju plana akcij za doseganje ciljev. Nudi npr. nasvete, kako »izstopati« na delovnem mestu, opozarja na začetke izobraževalnih programov ali celo prijavlja vanje ter povezuje zaposlene z ljudmi, ki lahko bistveno vplivajo na njihovo kariero.

V vseh opisanih vlogah nastopa manager v t.i. razgovoru o karieri, ki se odvija med njim in posameznim zaposlenim. Pogovor je najuspešnejši, če poteka v več fazah: manager mora tako najprej ustvariti sproščeno vzdušje, ki pripomore k razreševanju problemov, potem mora doseči soglasje o časovnih terminih, vzpostaviti dvosmeren dialog, ki izoblikuje seznam zelenih ciljev v nadaljnji karieri ter na koncu prepričati sogovornika o potrebnih korakih, ki jih mora podvzeti za uresničitev zastavljenega plana kariere.

Andreja Čibron

UPORABLJENA LITERATURA

- Fletcher Clive, Williams Richard: Performance Appraisal and Career Development; Hutchinson, London, 1986.
- Križnik Božena: Za kadre naj skrbi direktor, ne pa le plačani referent; v: Delo, Ljubljana, 14.4.1987, str. 8.
- Leibowitz B. Zandy, Farren Caela, Kaye L. Beverly: Designing Career Development Systems; Jossey-Bass Publishers, San Francisco, 1986.
- Livingston J. Sterling: Pygmalion in Management; in: Harvard Business Review: Organizational Development: Part III, Boston, Pp. 61-69 (Reprinted from HBR, July-August 1969, No. 69407).
- Naisbitt John, Aburdene Patricia: Reinventing the Corporation (Transforming your Job and your Company for the New Information Society); Warner Books Edition, A Warner Communications Company, New York, 1986.
- Scarpello Gulbinas Vida, Ledvinka James: Personnel/Human Resource Management, Europe (Environments and Functions); PWS-Kent Publishing Company, Boston, 1988.
- Werther B. William, jr., Davis Keith: Personnel Management and Human Resources; McGraw-Hill Book Company, Singapore, 1986.

Ukrepi aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji kot odgovor na zaostrovanja razmer na trgu dela

Razmere na področju zaposlovanja v zadnjem času kažejo bolečo sliko prehoda gospodarstva iz administrativno-dogovorne ekonomije na tržno. Soočamo se z vsakodnevnim zaostrovanjem neugodnih razmerij med ponudbo in povpraševanjem po delu. Tržne razmere silijo podjetje v doseganje maksimalne učinkovitosti, to pa pomeni tudi zadovoljevanje kriterijev maksimalne učinkovitosti na področju zaposlovanja. Zato morajo podjetja racionalizirati število zaposlenih tako, da s čim manjšim številom dosegajo čim boljše rezultate. Tako se soočamo s situacijo, ko ne le ni več dovolj dela oziroma delovnih mest za generacije, ki prihajajo iz izobraževanja, temveč se vse pogosteje znajdejo med brezposelnimi, nepotrebnimi tudi že zaposleni delavci oziroma t.i. presežek delavcev.

tus, ki je časovno opredeljen z določenim pogojem.

Pomemben poudarek dajejo sporazumnemu reševanju problematike presežnih delavcev, saj je med presežke mogoče uvrstiti delavce samo s soglasjem:

- invalide in invalidne osebe
- delavce z manj kot enim letom delovne dobe
- oba zakonca, ki sta zaposlena v istem podjetju
- samohranilca(ko) z otrokom do dveh let starosti
- delavce, ki jim do uveljavitve pravice do upokojitve manjka pet let zavarovalne dobe.

Možno načelo za razdelavo kriterijev za določanje presežkov delavcev ali za ohranitev zaposlitve delavcev po kolektivni pogodbi bi lahko bilo:

- načelo selektivnosti
- načelo razumljivosti
- načelo enostavnosti
- načelo primerljivosti

MI NEHUJEMO – DRUGI ZAČENJAJO

Za naročila je težko, konkurenca zmeraj hujša, zato so nekatera naša podjetja prisiljena zniževati cene, prav vsa pa se morajo obnašati zelo gospodarno. To spet pomeni, da morajo krepko zniževati svoje poslovne stroške. Seveda zato, da bi se izognila izgubam in ohranila delovna mesta.

Zato so se ponekod odločili, da bodo ponovno oživili zbiranje koristnih predlogov in idej, s katerimi bi čimprej znižali te stroške.

Moto: če smo pametni za šankom, bodimo še na delovnem mestu!

Uresničljive zamisli bodo nagradili.

Zanimivo: mi s koristnimi predlogi po malem neuhjemo, drugi spet začenjajo.

(Vir: Okrožnica za učinkovitost, Manager št. 7/1990)

Ugotavljanje presežkov delavcev je v bistvu povezano z delovnimi mesti, ki niso več potrebna zaradi organizacijskih ali tehnoloških sprememb. Če se sprejme takšna ugotovitev, se v kategorijo presežnih delavcev uvrstijo:

- vsi delavci, ki delajo na teh delovnih mestih

- vsi delavci v podjetju, ki delajo na takšnih delovnih mestih, za katera se zahteva enaka stopnja izobrazbe za določeno vrsto poklica, znanja in zmožnosti.

Splošna kolektivna pogodba jasno opredeljuje kategorije delavcev, ki jih ni mogoče uvrstiti med presežne delavce:

- sindikalnega zaupnika
- delegata v delavskem svetu
- delavk v času nosečnosti, med porodniškim dopustom in dopustom za nego in varstvo otroka.

Ugotavljamo lahko, da ne gre za trajni status, marveč za sta-

- načelo logičnosti.

Ob upoštevanju omenjenih načel so tako lahko elementi kriterijev za ohranitev zaposlitve delavcev, ki so določeni v kolektivni pogodbi, določeni z rangi in ne s točkami. Lahko pa določimo rang s točkovanjem.

1. DELOVNA USPEŠNOST – odstopanje od povprečne osebne ocene ali odstopanje od norme v %.

2. STROKOVNA IZOBRAZBA – smer in stopnja izobrazbe

Primer:

neustreznost smeri – neustreznost stopnje
neustreznost smeri – ustreznost stopnje
ustreznost smeri – neustreznost stopnje.

Pri rangiranju tega kriterija predlagam instrumentalizacijo s primerjanjem zahtevanih in dejanskih parametrov delovnega mesta in delavca glede na smer in stopnjo strokovne izobrazbe.

3. DELOVNE IZKUŠNJE – delovna doba na konkretnem delovnem mestu (rang do 5 let, od 6–10 let, od 11–15 let...)

4. DELOVNA DOBA – skupna delovna doba.

5. ZDRAVSTVENO STANJE – ustrežno, spremenjena delovna zmožnost, invalidnost.

6. SOCIALNO STANJE – poprečni OD na družinskega člana, število nepreskrbljenih otrok, število zaposlenih družinskih članov, opravljanje obrtne dejavnosti kot postranskega poklica ali opravljanje kmetijske dejavnosti, lastništvo ali solastništvo zasebnih ali mešanih podjetij.

SOCIALNA VARNOST DELAVCEV, KI IZGUBIJO DELO

Za delavce, ki izgubijo delo in se prek instituta kapitalizacije denarnega nadomestila ne uspejo zaposliti v novih organizacijah, paje nadvse pomembno, da imajo zagotovljeno socialno varnost. Že novela Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti je omogočila za stečajne primere ugodnejše pogoje pri zagotavljanju socialne varnosti. Delavci, ki ostanejo brez dela zaradi stečaja ali likvidacije, dobijo namreč višje denarno nadomestilo za čas brezposelnosti, in to v dvojnem trajanju (od 6 do 24 mesecev). V času prejemanja denarnega nadomestila pa so brezposelne osebe tudi zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovane.

Že v času sprejemanja te do-

ložbe, ki je razdelila brezposelne na dve neenaki kategoriji, so se pojavljala različna mnenja. Vendar pa po mojem mnenju najnovejši stečajni primeri potrjujejo pravilnost razlikovanja.

Večina delavcev, ki so izgubili delo zaradi stečaja ali likvidacije organizacije, ima že dolgoletne izkušnje, vendar nizko izobrazbeno strukturo, zastarela znanja (tudi kot posledica mizernega vlaganja v usposabljanje zaposlenih) tako, da njihove izkušnje pogosteje pomenijo hendikep kot pa prednost.

V razmerah naraščajoče brezposelnosti narašča tudi vloga in pomen službe za zaposlovanje. Za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki jih bo, kot je moč sklepati iz Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, moč uveljaviti s sprejemom zakona v polni

MISLI

Ni mogoče služiti oblasti in ostati nepoškodovan.

*

Nič ni nevarnejšega za demokracijo kot armada brezposelnih.

B. Kreisky

*

Socializem je edino upanje za nezadovoljne in trpeče človeške kreature. To upanje bo vedno živo, čeprav bodo modeli socializma umirali kar naprej.

B. Kreisky

*

Živimo v dobi uničevanja. Stran mečemo steklenice in pločevinke in žene in otroke in zakone. Toda žena in jaz delava. Če se nama polomi pekač, ga popraviš in če se najin zakon utruji, ga tudi popraviš.

Paul Newman

*

»Delavcu je treba najti delo, podjetju promet. Zato moramo vedeti, kateri so tisti deli podjetja, ki so propulzivni in potrebujejo dodatne delavce. Takšna notranja organizirana povečuje tudi identifikacijo zaposlenih.«

Dr. Matija Škof,
generalni direktor
Slovenijalesa

meri, bo potrebna strokovna suverena javna služba, nad katero pa bo družba imela možnost neposredne kontrole.

Danilo Čebulj

IZ NAŠIH KRAJEV

KOTLJE ŠE VEDNO RASTEJO

Nekateri kraji v Mežiški dolini, predvsem tisti, ki so oddaljeni od večjih središč, v zadnjih desetletjih nezadržno izumirajo, v drugih, tudi večjih krajih, se je razvoj zaradi vsesplošnega pomanjkanja denarja nekako ustavil, za Kotlje pa ne velja ne prvo ne drugo, saj je ob nekdanjem kmečkem vaškem jedru nastala vrsta novih urbanih naselij, kot so Brdinje I in II, Nadolžnik, Kotlje I in II, urbanisti pa načrtujejo še Kotlje III ter turistično vas pri Rimskem vrelcu.

»Stari« kraji pa tudi vodstva krajevne skupnosti se novih gradenj nič kaj ne veselijo, pa ne zato, ker novih sosedov ne bi marali (čeprav se nekateri težko navadijo na povečan življenjski utrip kraja), temveč bolj zaradi tega, ker so urbanistični načrti novih naselij praviloma pomanjkljivi ali pa se načrtovani spremljajoči objekti ne zgradijo, zaradi česar nastajajo v kraju le novi in novi problemi, kot so pomanjkljiva infrastruktura, preobremenitev okolja in podobno.

Hotuljce že dolgo teži neurejeno odvajanje odpadnih vod, predvsem pa preobremenjena in neustrezna cesta Ravne – Kotlje, ki je postala še toliko bolj nevarna potem, ko so odprli regionalno cesto proti Slovenj Gradcu. Glede na to, da načrtovalci obetajo Kotljam turistično prihodnost, vodstvo krajevne skup-

končni v najtežjih časih, ni šment, da ne bi zmogli tudi danes premagati problemov, ki jih težijo, saj je ljudi toliko več. Problemi so nerešljivi samo tam, kjer ni koga, ki bi jih reševal, zato je bolje, če kraj živi in se razvija, kakor pa da izumira.

Bo »Hotuljka« spet čista

Pred časom smo v Informativnem fužinarju pisali o obupnem stanju Hotuljščice, v katero se iztekajo vse odplake starih in novih kotuljskih naselij. Letošnje poletje so se stvari začele premikati v drugačno smer. Že prejšnja občinska vlada je izglasovala sklep, da je treba izpolniti star dolg do Kotelj in urediti odvajanje odpadnih vod v Mežo, kjer naj bi zgradili čistilno napravo tudi za Ravne. Nova oblast je sklep začela uresničevati in rezultat je tak, da je bil kolektorski vod od Meže do Kotelj pred koncem oktobra že skoraj zgrajen.

Kot je povedal tedanj v.d. direktorja KP Prevalje Zdravko Fajmut, naj bi do konca leta zgradili še kanalizacijska voda v naselje Kotlje I in Kotlje II ter pretočni bazen oziroma razbremenilnik, ki je nujen pogoj za delovanje kanalizacijskega sistema. Opazovalci gradnje kolektorskega voda se čudijo majhni

bazene odtekale v potok.

Če so torej strokovnjaki pravilno načrtovali, bo problem odpadnih vod v Kotljah za dolgo dobo rešen, če ne, pa je občina letos za gradnjo kolektorskega voda Meža – Kotlje veliko denarja vrgla – vstran.

»Nove« Kotlje bo grel plin

Problem mnogih novih gradenj, predvsem strnjenih naselij, je onesnaževanje okolja zaradi ogrevanja. Tak primer so naselja Brdinje I in II ter Nadolžnik. Drugače bo, na srečo, z naseljem Kotlje II, ki bo ogrevano s plinom.

Tako so se odločili strokovnjaki OE Energetika, ki so imeli na izbiro dve možnosti – toplovod in plin. Za klasično centralno ogrevanje bi morali povečati zmogljivosti kotlovnice v Kotljah I in stroški bi bili večji kot za plinovod, za katerega so se odločili, ker je plin skozi Kotlje že speljan (zgraditi je bilo treba le še reducirno-merilno postajo) in ker je bila za napeljavo plina do Rimskega vrelca zainteresirana Železarna Ravne. Zaradi sorazmerno ugodne cene so se za plinsko ogrevanje odločili prav vsi graditelji Kotelj II, kar prav tako ugodno vpliva na stroške napeljave.

Gradnjo plinovoda je prevzela OE Energetika letos poleti in jo je v prvi polovici oktobra (pred dogovorjenim rokom!) uspešno končala. V oktobru so ob kot-

lovnici že začeli graditi reducirno-merilno napravo, ki bo omogočala priključitev na plin ne le Kotljam II, temveč tudi hotelu Rimski vrelc in načrtovanim gradnjam v njegovi okolici. Isto velja za primarni plinovod, katerega gradnjo proti Rimskemu vrelcu bodo nadaljevali spomladi.

Plinovod in kanalizacija pa nista edini pridobitvi kotuljskega »naselja v gradnji« v letu 1990. Stanovanjska zadruga Brdinje je dela organizirala tako, da so čez leto opravili vse potrebne izkope (zaradi sočasnosti napeljav so se dela bistveno pocenila) in napeljali razen prej omenjenega še vodo, elektriko ter kabel za telefon in televizijo.

V prvotnem načrtu še ni bilo predvideno, od kod bo naselje dobilo vodo, letos pa se je Komunalno podjetje Prevalje odločilo za povečanje zmogljivosti vodnega vira pod Kozarnico. Dotok vode iz Rudnika se bo s pomočjo natege povečal za 13 litrov na sekundo, kar bo dovolj za dodatne potrebe Kotelj in tudi za izboljšanje oskrbe z vodo na Ravnah.

Zapisano je dokaz, da se problemi v Kotljah vendarle rešujejo, čeprav se nekaterim zdi, da se rešujejo prepočasi. Kakšna pa bo prihodnost tega kraja, je odvisno predvsem od skupne volje in zavzetosti starih in novih prebivalcev.

nosti moti, da še vedno nimajo v rokah ureditvenega načrta za krajevno središče. Tako vsaj je dejal predsednik sveta KS v slavnostnem govoru na proslavi ob krajevnem prazniku, ki ga Hotuljci (v nasprotju z nekaterimi drugimi kraji) še vedno praznujejo v spomin na čas, ko so se združeni postavili po robu tujemu zavojevalcu. Praznujejo upravičeno. In če so znali biti po-

pretočni zmogljivosti položenih cevi (Ø 300), vodstvo KP Prevalje, ki je investitor del, pa zaupa strokovnjakom Hidroinženiranga iz Ljubljane, ki zagotavljajo, da ima kolektorski vod zadostno zmogljivost za vsa že zgrajena in še načrtovana naselja in hiše ob potoku Hotuljščica. Seveda pa naj bi po njem tekla samo odplake iz hiš, medtem ko bodo meteorne vode skozi pretočne

KULTURA

NOVE KNJIGE NA POLICAH KOROŠKE OSREDNJE KNJIŽNICE »DR. FRANC SUŠNIK« RAVNE NA KOROŠKEM

Naša knjižnica ima med drugimi dejavnostmi tudi nalogo zbirati in hraniti podatke o krajih, ljudeh in dogodkih Koroške krajine. Podatke zbiramo iz knjig, časnikov in časopisov, jih dokumentiramo in dajemo na voljo uporabnikom. S popisi teh člankov nastajajo bibliografije. Bralcem, ki znajo uporabljati bibliografije, ni treba listati po knjigah, časnikih in časopisih, da bi dobili želeni članek, ampak dobe podatke o tem članku kar iz bibliografije.

Vsak popis članka vsebuje: priimek in ime pisca, naslov prispevka in podatek, kje je bil prispevek objavljen: naslov časnika ali časopisa, datum, številka in stran. Opisu pa sledi kratka vsebina članka. Vsak tak izpis potem razporejamo glede na vsebino. Pri tem uporabljamo sistem UDK (univerzalna decimalna klasifikacija). Tako nastaja kartotečna bibliografija člankov Koroške krajine.

Letno izpišemo okrog 4000 člankov, ki so pomembni za nas. Posebej vodimo lokalno bibliografijo za občino Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi, Dravograd in Slovenj Gradec ter bibliografijo zamejske Koroške. Imamo pa še dve posebni: bibliografijo Koroškega fužinarja (izpišemo vse članke) in bibliografijo Informativnega fužinarja (tu delamo izbor člankov).

Tako velike knjižnice, kot je naša, si ne moremo predstavljati brez tega dela informacijskega sistema. Škoda je le, da knjižnica še ni računalniško opremljena, saj bi bilo potem iskanje informacij še veliko hitreje in lažje.

Med novimi knjigami vam predstavljamo naslednje:
Baker, D.: Manfred von Richthofen. – London, 1990. – (Famous Flyers)
Bezić, K. – I. Lavrnja – B. Rafajac: Izobraževanje učiteljev v prihodnosti. – Novo mesto, 1990. – (Pedagoška obzorja)
Blanchard, K. – N.V. Peale: Moč poštenega poslovanja. – Celje, 1990
Bralić, I.: Nacionalni parkovi Hrvatske. – Zagreb, 1990
Burger, F.: Pisanje in urejanje besedil s programom Microsoft Word. – Ljubljana, 1989
Durell, G. – L.: Svijet prirode. – Zagreb, 1990

Esenko, I.: Zreja čebeljih matic. – Ljubljana, 1990. – (Zbirka nasvetov; 29)
Hanžeković, M.: Vrijednosni papiri i njihovo tržište. – 3. dop. izd. – Zagreb, 1990
Haralambos, M. – R. Heald: Uvod u sociologiju. – Zagreb, 1990. – (Posebna izdanja/Globus)
Honeybone, I.: Card Engineering. – London, 1990. – (On the SPOT Guides)
Horvat, B.: Poduzetništvo i tržišna transformacija »društvenog« vladništva. – Zagreb, 1990
Jagodić, Z.: Kurilne in dimovodne naprave. – Ljubljana, 1990
Komunikacija in jezikovna kultura v šoli. – Ljubljana, 1990
Kmecl, M.: Slovenija brez gozda? Obup!. – Ljubljana, 1990
Kriminologija za pravnike. – Ljubljana, 1990
Michel Europa Katalog 1990/91. Ost. – München, 1990
Michel Europa Katalog 1990/91. West. – München, 1990. – Knj. 1: A–L; Knj. 2: M–Z
Molk, M. – B. Pretnar: Na očeh. – Ljubljana, 1990. – (Stopova knjižna zbirka)
Musek, J.: Simboli, kultura, ljudje. – Ljubljana, 1990. – (Razprave Filozofske fakultete)
Naš sadni izbor. – Ljubljana, 1990
Orsag, S.: Problematika financiranja poslovanja i razvoja inkorporativnog poduzeća. – Zagreb, 1990
Osredečki, E.: Poslovni bonton. – Ljubljana, 1990
Popeca, I.: Rdeči horizonti. – Ljubljana, 1990
Rastline iz pečk. – Ljubljana, 1990. – (Moje sobne rastline)
Spiegel, M.R.: Allgemeine Mechanik. – Hamburg, 1990
Svetina, J.: Slovenska šola za novo tisočletje. – Radovljica, 1990
Tory, I.: Ptice na Kosovu. – Ljubljana, 1990
Trotter, S.: Drawing Cartoons. – London, 1990. – (On the SPOT Guides)
Vukašinović–Mikuž, M.: Nemščina za potovanja in prosti čas. – Maribor, 1990
Zentner, C.: Illustrierte Geschichte der Ära Adenauer. – Eltville am Rhein, 1990
Tudi v domoznanski oddelek smo dobili nekaj novih knjig:
Borovnik, S.: Strašljivke. – Celovec, Salzburg, 1990
Pohorje. Zahodni del. – 2. izd. – Ljubljana, 1990
Šavli, J.: Slovenska država Karantanija. – Koper, Dunaj, Ljubljana, 1990
60 let Gasilskega društva Golavabuka 1929–1989. – Golavabuka, 1989
Šuster–Drabosnjak, A.: Marijin pasijon 1811. – Celovec, 1990. – (Zbrana bukovniška besedila; 1)
Zeljen otrok naj se rodi in raste zdrav. – Slovenj Gradec, 1990

Meta Boštjan

RAZSTAVA CIHLAŔJA IN FALKOVE

V Likovnem salonu na Ravnanh sta od 12. do 20. oktobra 1990 razstavljal Jure Cihlaŕ in Lučka Falk.

Akademski slikar Jure Cihlaŕ goji klasično maniro pejzaža. V tem smislu spominja na predimpresionistično barbizonsko šolo in tudi na našega Franceta Pavlovca. Nепrestano je prisotna risba, ki dodatno definira barvne ploskve in potrjuje prostor. Praviloma linija gradi enega bistvenih prostorskih ključev – prekrivanje oblik, kakor tudi s smerjo nakazuje tretjo dimenzijo, čeprav nēprestano nastopa komplementarni kontrast.

Zgodnje slike poudarjajo barvne ploskve in delujejo mehkejšē, v kasnejših delih pa vodilno funkcijo prevzema črna poteza, ki slikam kljub izredni dinamiki daje trdnost, čeprav motiv na neki naēin drobi v neštete barve in strukture. Stalno se pojavlja motiv vode, ki se giblje diagonalno, kar predstavlja osnovno prostorsko smer, ali ponekod horizontalno in se kdaj vertikalno izgubi v daljavi.

Slike so izrazito romantiēne ali celo zasanjane, ēloveka pomirjajo in tudi tolažijo.

Slike Lučke Falk so v motivih raznolikejše, zlasti pogosto slika tihožitja, figuro in tudi krajino. Poteza je mehka, včasih neodloēna, ponekod pa celo preide v risbo. Kolorit je enoten, praviloma nastopa v moēnejših kontrastih, vendar terciarne barve dušijo izraznost. Planj so obdelani enotno, tako da prostor gradi zlasti hladno-topli kontrast. Tihozitja slika na dva naēina. Včasih se motiv mehko povezuje z ozadjem, drugje spet risba definira pavšalno odslikano obliko in prostor ter tako oba doloēa in povezuje. V teh zadnjih so barve izredno kontrastne, skoraj fauvistiēne, oblike interpretira zgolj z osnovnimi lastnostmi. V portretih sta pogosto prisotni modrina in oranžnost, risba pa ima deficitarno vlogo; avtorico zanima predvsem razpoloženje.

Slike Lučke Falk torej pomenijo predvsem osebne izpovedi. Razstava kljub različni motiviki in pristopom vendarle pomeni zakljuēeno celoto. Na eni strani kaēe moško agresivnost, na drugi pa žensko nežnost in nedorēenost.

Benjamin Kumprej,
akad. slikar

REKREACIJA IN ŠPORT

ODBOJKA

Z nastopi odbojkarjev Fužinarja v II. zvezni ligi smo lahko prav gotovo zadovoljni. V prvih štirih kolih so varovanci trenerja Franja Ježa kar trikrat zmagali, od tega so dve tekmi dobili v gosteh. Tako so doma premagali zeniški Čelik, na gostovanjih pa Mladost v Trogirju in Kakanj. Vse tri tekme so Ravenčani dobili s 3:1. Praznih rok so ostali le v 3. kolu, ko so na Ravnah v slovenskem derbiju izgubili proti Tovilu Olimpiji iz Ljubljane s 3:0, proti ekipi, ki se bo po kakovosti sodeč potegovala za vstop v I. zvezno ligo. V naslednjih dveh kolih je naša ekipa doma nastopila proti Aromi iz Futuga in Reki.

Zenska ekipa Fužinarja tudi letos nastopa v enotni republiški ligi. V prvih štirih kolih so dekleta zabeležila dve zmagi v domači dvorani, proti Mislinji in Partizanu Kamnica, obakrat s 3:0, v gosteh pa so izgubile proti Palomi Braniku s 3:1 in v Ljubljani s Krimom s 3:0. V 5. kolu je bil na Ravnah koroški derbi med odbojkaricami Fužinarja in Mežice, v 6. kolu pa so Ravenčanke igrale v Novem mestu proti Pionirju.

Mladi odbojkarji Fužinarja nastopajo v II. rep. ligi, toda v prvih štirih kolih so poznali le poraze, saj so izgubili v Hočah, Veržeuju in Radencih ter doma proti Turbini iz Selnice. Nasprotno pa so odbojkarice Partizana Prevalje prve favoritinje za naslov prvakinj, saj so doslej v vseh srečanjih zmagale. Pomurje in Ptuj so premagale s 3:0, Braslovče pa s 3:2.

NOGOMET

V teh dneh se končuje prvenstvo v članski skupini mariborske nogometne zveze, kjer nastopa tudi pet klubov z našega območja. Ravenski Fužinar bo jesenski del zaključil slabše, kot je kazalo na štartu prvenstva. Prav veseli smo bili dveh uvodnih zmag nad Rošnjo Loko in Pobrežjem z 1:0, pa tudi neodločenega izida 0:0 v tretjem kolu v Miklavžu, misleč, da se je stanje v ravnenskem nogometu naposled vendarle izboljšalo. Toda v naslednjih tednih so sledili le porazi, do 8. kola jih je bilo kar pet zapovrstjo in nogometaši Fužinarja so se kmalu znašli skupaj z Radelčjani na dnu lestvice.

Poglejmo rezultate od 4. do 8. kola: Fužinar - Akumulator 0:3, Paloma Sever - Fužinar 3:2, Fužinar - Fram 0:1, Peca - Fužinar 4:2 in Fužinar - Pesnica 1:2. Po 8. kolih je vodil Korotan s

Prevalj s 13 točkami in je tudi najresnejši kandidat za osvovjitev 1. mesta v tej ligi.

Občinska liga v malem nogometu je bila letos razdeljena v dve skupini. V kakovostnejši A ligi so po jesenskem delu v predstvu nogometaši Polene vodst. Bifejem Mak, Diarejo, TNT, Haloni, Valjarno in Promašajem, v B ligi pa premočno vodi Holmec pred Trimčki in Stavbenikom. V obeh skupinah je nastopilo po 7 ekip.

ROKOMET

Potem ko so se pri ŠD Fužinar zaradi slabega gmotnega stanja odločili ukiniti žensko rokometno ekipo, žal na Ravnah premoremo le člansko in mladinsko moško vrsto. Tako ravnenski rokometišči, ki jih trenira bivši igralec Dušan Grzina, tudi letos nastopajo v II. republiški ligi. V prvih štirih kolih so fantje trikrat zmagali in izgubili le v Slovenj Gradcu.

Rezultati: Slovenj Gradec mladi - Fužinar 24:22, Fužinar - Mladinec 30:21, ŠRK Velenje - Fužinar 21:25 in Fužinar - Pivovarna Laško Celje 20:16. V naslednjih dveh kolih so fužinarjevi rokometišči dvakrat gostovali, in to v Krogu in v Radgoni.

KOŠARKA

Tudi letos nastopajo košarkarji ekipe Koroške z Raven v območni slovenski ligi. Ekipa je glede na preteklo sezono malce oslabiljena, to potrjujejo tudi uvodni rezultati. V prvih treh kolih so varovanci trenerja in igralca Gvida Lužnika zabeležili le eno zmago. Doma so premagali Bistvo Petelin iz Maribora s 95:73, v gosteh pa izgubili, najprej v Lovrencu s 95:82 in v Slivnici 85:82. V 4. kolu so naši košarkarji igrali doma z Radgono, v 5. kolu pa nastopili v Ljutomeru.

NAMIZNI TENIS

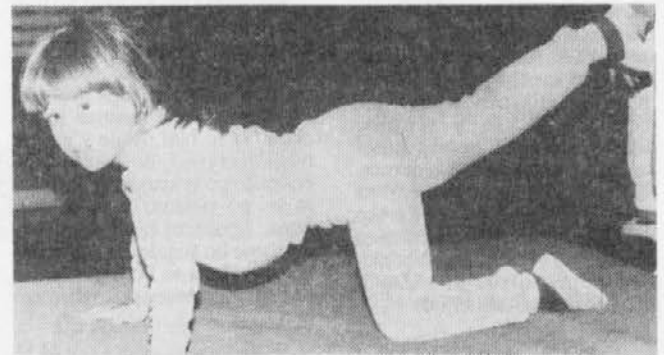
Tudi pri NTK Fužinar imajo tačas le moško ekipo, ki v tej sezoni nastopa v I. republiški ligi. V poletni pavzi je prišlo v klub do nekaterih kadrovskih premikov. Tako pri Fužinarju najbolj pogrešajo priznanega strokovnjaka in trenerja Roberta Jamška, ki se je po 32 letih aktivnega udejstvovanja kot vaditelj namizno teniških igralcev in igralnik, odločil prenehati z vzgojo mladih. Posledice njegove odločitve bodo bržkone zaznavne v prihodnjih letih. Tačas ekipa fantov, ki igra v postavi: Bezjak, Si-

rovina, Tušek, Bač in Senica, dosegla dobre rezultate v slovenski ligi. Dve koli pred koncem jesenskega dela prvenstva so bili Ravenčani uvrščeni na odlično 3. mesto, potem ko so v petih dvobojih zmagali in le dve tekmi izgubili. Zmagali so proti Jesenicam 5:4, Kemičarju 7:2, Petovii 5:4, Semedeli 8:1 in Piranu 7:2, izgubili pa z Ingradom Celje 3:6 in Gornjo Radgono 2:7. V zadnjem jesenskem kolu so igralci Fužinarja nastopili v Novi Gorici in v Kočevju.

Zensko ekipo so pri ravnenskem klubu letos žal ukiniteli, pa ne le zavoljo slabega finančnega stanja, temveč sta prenehali z igranjem namiznega tenisa Place-tova in Vastlova, ostali dve igral-

st. pionirkami na 1000 m, ekipno pa so bila naša dekleta 4. Med st. pionirji je bil Praper 6. in Rapac 8. na 1000 m, v tej kategoriji so bili fantje ekipno tudi 4.

Na prvem super maratonu Prešernove brigade v Kranju na 60 km, bil je 6. oktobra, so uspešno nastopili tudi atleti iz naše občine. Enega svojih največjih uspehov v karieri je dosegel naš sodelavec iz Valjarne Vehbi Tahiri, ki je v močni konkurenci osvojil 3. mesto v absolutni kategoriji, bil pa je tretji tudi v svoji starostni skupini. V svojih kategorijah pa so se uvrstili še: Janez Janžekovič iz Mežice na 2. mesto, Alojz Potočnik na 4. in Drago Laznik, oba z Raven, na 5. mesto.

ki Mlakarjeva in Rusova pa nastopata za Kemičar iz Hrastnika.

ATLETIKA

Mladinsko republiško prvenstvo je bilo 29. in 30. septembra v Novi Gorici, atleti KAK pa so dosegli dobre uvrstitve. Najbolje je tekel Andrej Kos na 1000 m in dosegel drugi rezultat v kategoriji ml. mladincev - 5. je bil Dobran Juričan, 7. Peter Rapac in 8. Gorazd Podržavnik. Na 3000 m so bili: 5. Podržavnik, 7. Rapac in 8. Praper. Stafeta 4 x 300 m v postavi Juričan, Brezovnik, Stern in Kos je osvojila 3. mesto. Med dekletih iz ravnenskega kluba je najbolje tekla Sabina Balažič, ki je osvojila 5. mesto na 600 in 1000 m.

V Ljubljani je bil 3. oktobra finale srednješolskega atletskega pokala Slovenije. Uvrstitve naših atletov in atletinj: 400 m - 1. Verhovnik, 3. Kos, 1000 m - 2. Brezovnik, 5. Juričan, 7. Rapac, 8. Podržavnik in 9. Praper, 800 m - 4. Balažičeva. Ekipno so pri fantih Ravenčani osvojili 1. mesto in postali srednješolski prvaki Slovenije.

Na krosu Dela v Velenju 6. oktobra je naša ekipa nastopila v okrnjenem sestavu in osvojila 11. mesto. Zlasti odlično je tekla Anita Mežnar in bila druga med

KEGLJANJE

Drugo tekmovanje v spomin na dolgoletnega predsednika KK Fužinar Ota Hafnerja, ki je bilo 13. oktobra na Ravnah, je potekalo v znamenju uspešnih nastopov domačih kegljačev, 2. Mlakar (oba Fužinar) 905, 3. Sivka (Hmezad Zalec) 887, 4. Merčnik (Konstruktor) 885, 5. Golob (Fužinar) 885 podrtih kegljev, itd. Ženske - 1. Prinčič (Fužinar) 430, 2. Zupanc 423, 3. Razlag 420, 4. Milošič 419, 5. Ramšak (vse EMO Celje) 412, itd.

Prvenstvo v republiških ligah se je pričelo 20. oktobra. Od štirih koroških ekip tudi letos nastopata v enotni slovenski ligi ženski ekipi Fužinarja in Korotana, v II. rep. ligi pa moška ekipa Fužinarja in ženska Slovenj Gradca. Ravenčanke so v prvih dveh tekmah zabeležile zmagi, v 3. kolu pa so bile poražene v Kranju. Rezultati: IPOZ Rudar - Fužinar 2365:2378, Fužinar - Gorica 2376:2300 in Triglav - Fužinar 2322:2235.

Kegljavke Korotana so zmagale le v prvem srečanju proti Go-

rici doma, ostali dve tekmi pa so izgubili. Rezultati: Korotan – Gorica 2232:2206, Izola – Korotan 2382:2252 in Korotan – EMO II. 2240:2347.

Izredno slabo so v novo prvenstvo II. rep. lige štartali fužinarjevi kegljaci, saj so prva dva dvoboja v Trbovljah in v Mariboru visoko izgubili. Rezultata: Rudar – Fužinar 5236:4883 in Branik Konstruktor – Fužinar 4990:4826. Nasprotno pa so kegljavke Slovenj Gradca v uvodnih tekmah prvenstva II. rep. lige dosegle dve prepričljivi zmagi, doma nad Impolom iz Sl. Bistrice in v Krškem.

SMUČARSKI SKOKI

Trije fužinarjevi skakalci Erih Pečnik, Jože Žagernik in Kristl Švab so se v oktobru udeležili skupnih priprav jugoslovanske reprezentance v Frenštatu in Rožnovu v ČSFR. Na pregledni tekmi mladincev po sklenjenih pripravah je bil Pečnik tretji v solo skokih na 70-metrski skakalnici in kasneje prvi na 90-metrski. Žagernik in Švab sta kasneje odpotovala še v avstrijski Strams, kjer je bil trening članske in mladinske reprezentance, tu pa sta zabeležila pomembna mejnika za ravenski smučarski skakalni šport. Oba tekmovalca sta namreč prvi preskočila magično znamko 100 m – Žagernik 107 m in Švab 105 m.

Ivo Mlakar

ŠAH

V nadaljevanju hitropoteznega prvenstva za pokal Fužinar '90 so bili doseženi naslednji rezultati:

Na turnirju 28.8. je med 10 igralci zmagal Ristič s 6,5 točke pred Komarico, Uršičem in Erjavcem, vsi 5,5 in Senico s 5 točkami.

10.9. je v konkurenci 14 igralcev prvo mesto zasedel Vrečič z 9 točkami, sledili so Ristič 8, Erjavc in Uršič 7,5 ter Salamun s 7 točkami.

24.9. je na turnirju sodelovalo 12 šahistov. Prvi je bil Vrečič z 10 točkami, drugi Rotovnik z 8 in tretji Erjavc s 7,5 točke. Sledila sta Ristič in Uršič s po 7 točkami.

Na turnirju 22.10. je med 12 igralci presenetljivo zmagal Senica s 7,5 točke, kolikor jih je zbral tudi Uršič na 2. mestu. Naslednja mesta so zasedli Erjavc s 7, Komarica s 6,5 in Rotovnik s 6 točkami.

Šahovski klub Fužinar bo tudi letos nastopil v II. slovenski šahovski ligi – vzhod. Tokrat so pravila tekmovanja nekoliko spremenjena. Ker se je prijaviilo 11 ekip (pravico nastopa imajo ekipe, ki so lani ostale v ligi ter regijski prvaki), bo tekmovanje potekalo po švicarskem sistemu, in ne po sistemu »vsak z vsakim«. Igralo se bo 5 kol. Tekmovanje bo trajalo do 2. decembra, prvak pa se bo neposredno uvrstil v I. slovensko šahovsko ligo.

M.V.

MILAN NATLAČEN 1950–1990

Smrt, ta čudna, skrivnostna beseda, pred katero vztrepetata tudi najpogumnejši, je zopet udarila med vzdrževalce.

V najlepši, najustvarjalnejši dobi se je od nas poslovil Milan. Milanu življenje ni prizanašalo, saj je že v sedmem letu starosti izgubil očeta, v sedemnajstem pa mater. Rojen je bil 22.

4.1950 v Bočni pri Mozirju, v preprosti, pošteni kmečki družini. Leta 1965 je prišel v Ravne. Tu je končal bivšo Metalurško industrijsko šolo in se izučil za ključavničarja. Ves čas šolanja je stanoval pri bratranceu Čeplaku, ki mu je bil skrbnik in krušni oče. Prerana smrt skrbnika ga je

zelo potrla. 1968. leta se je zaposlil v remontu, zdajšnjem Strojno gradbenem vzdrževanju kot ključavničar. Ob svojem poklicnem delu je bil vseskozi aktiven tudi v sindikatu. Zaradi svoje zagnanosti in volje do dela je opravil nekaj časa tudi delo lansirja in štiri leta pred smrtjo delo obratnega planerja.

Leta 1970 si je našel življenjsko sopotnico Jožico, ki mu je dala dva sinova. Starejši obiskuje 4. letnik tehniške šole, mlajši pa je v zadnjem razredu osemletke. Tu v bližini naše »fabrike« sta si zakonca z velikim odpovedovanjem ustvarila lasten dom, o katerem nam je Milan velikokrat prekrižata še tako lepa snovanja in načrte. Besede, ki jih govorim ob zadnjem slovesu, se mi zdijo nekako prazne in nemogoče je z njimi potolažiti ženo, sinova in prijatelje.

Dragi Milan, spominjali se te bomo kot dobrega tovariša, delavca in na ženo in sinova ne bomo pozabili.

Včasih bo veter prinesel sem na Barbaro zvok strojev, ki si jih z ljubeznijo vzdrževal po vsej železarni. Naj ti bo ta zvok uspayanka, da boš v miru počival.

Ženi, sinovoma in drugim sorodnikom pa v imenu sodelavcev in v svojem lastnem izražam globoko sožalje.

Ivan Pungartnik

HALDA – TEMPIRANA BOMBA?

Tako pravijo tisti, ki poznajo razmere na odlagališču odpadov železarne in oljna jama na sliki je dokaz za to. Takih jam je bila na haldi že cela vrsta. Ko se dovolj napolni z nesnago, jo zasujejo ter odprejo – novo. Zemlja »hvaležno« vpija tekočo navlako in doslej se na srečo – še ni maščevala. Še vedno teče Meža od železarne naprej neokužena in podtalnica je še užitna. Toda kako dolgo še? Kdaj bo primer Dravskega polja postal naš problem?

Strokovnjaki Železarne Ravne so že veliko naredili, da bi lahko nehali zastrupljati naravo. Toda kaj pomagajo odpraševalne in čistilne naprave, ko pa se nekaterim zdj, da jih ni treba uporabljati. Če smo desetletja spuščali plin in prah v zrak, zakaj ju ne bi še zdaj?

Če smo dvajset let vozili tekoče odpadke na haldo, zakaj jih ne bi zdaj, čeprav deluje naprava za čiščenje odpadnih olj? Kaj potem, če imajo energetiki toliko in toliko stroškov, da tako jamo za silo očistijo najhujšega – kar ni že prej spronicalo v zemljo?

Zakaj bi skrbeli za prihodnost, ko pa je že sedanost tako črna?!

M.P.

KADROVSKA GIBANJA od 21. 9. do 20. 10. 1990

V mesecu oktobru se je številno zaposlenih ponovno zmanjšalo, tako nas je sedaj zaposlenih 5561.

Delovno razmerje so sklenili

PE METALURGIJA VALJARNA - IZAK Franc, žarilec - iz JLA.

PE JEKLOLIVARNA - KUSERBANJ Marjan, kalupar, KURNIK Dani, kalupar, LESNIČAR Matjaž, avtomehaničnik, HRIBERNIK Matjaž, konstrukcijski ključavničar - vsi iz JLA.

PE OBDELAVA INDUSTRIJSKI NOŽI - BRODNIK Darjan, rezkalec - iz JLA.

TEHNIŠKI SEKTOR

S G V - RANC Dušan, ključavničar - iz JLA.

PE STROJI - LEPEJ Silvo, inž. strojništva - pripravnik - iz šole.

RAZVOJNI SEKTOR - OZMEC Miran, dipl. inž. strojništva - pripravnik iz šole, GRADIŠNIK Andrej, inž. metalurgije - pripravnik iz šole.

PE TURIZEM IN DRUŽBENI STANDARD - BOŽIČ Vesna, natakarica, OGRIS Emilijan, hotelski tehnik - oba iz druge DO.

Delovno razmerje je prenehalo

PE METALURGIJA JEKLARNA - KOČET Dragotin, pripravljalec za litje - v JLA, SEŠEL Alojz, strojnik za izpraznjevanje in hlajenje ingotov - dos. pok. doba, OSMA-NAGIČ Izet, skupinovodja vlivališča - samovoljno.

KOVAČNICA - ČEVNIK Miran, pom. kovača - sporazumno; ZALOŽNIK Avgust, žerjavovodja - dos. pok. doba.

SKUPNE SLUŽBE - JUVAN Mojca, spektroskopik - predč. starostna upokojitev; ŠETINA Anica, višja strokovna sodelavka - dos. pok. doba.

PE JEKLOLIVARNA - SOVIČ Anton, pom. topilca - predčasna starostna upokojitev; KUSERBANJ Veronika, skladiščnica - inv. upokojitev.

PE OBDELAVA SKUPNE SLUŽBE - MLAČNIK Marjeta, operaterka na terminalu - predč. starostna upokojitev; GOSTENČNIK Ivan IV., tehnolog - inv. upokojitev.

INDUSTRIJSKI NOŽI - NERAD Matija, brusilec - predčasna starostna upokojitev.

PE STROJI - MEDVED Romana, arhivarka - dos. pok. doba; GRUBELNIK Franc, brusilec - inv. upokojitev; KERT Pavel, strugar - sporazumno.

PE TURIZEM IN DRUŽBENI STANDARD - VIDALI Alojz, vzdrževalec - predč. starostna upokojitev, BREZNIK Marko, plavalni nadzornik - samovoljno; RUDL Jože, polnilec avtomatov - sporazumno.

TEHNIŠKI SEKTOR

S G V - KEBER Rudolf, strojni ključavničar - predč. starostna upokojitev; SATLER Damjan, strojni oblikovalec kovin - inv. upokojitev; NATLAČEN Milan, obratni planer - umpl.

ENERGIJA - NOVINŠEK Jože, strojnik kotlarne - sporazumno.

ETS - GINTER Erik, delovodja - inv. upokojitev.

SKUPNE SLUŽBE - KOVAČ Anton, evidentičar - inv. upokojitev.

PE ARMATURE - GOLOB Ana, strugarka - sporazumno.

EKONOMSKO-FINANČNI SEKTOR - KAMENIK Anton, oec., strokovni delavec - inv. upok.; BRATINA Mihaela, ref. za analizo; ŠTEHARNIK Marija, ref. za kontrolo denarnega prometa - obe predč. starostna upokojitev; ŠISERNIK Nežka, ref. plač. instrumentov - dos. pok. doba.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI SEKTOR - JUG Marija, pripravnica - potek del. raz. za dol. čas.

OE Zaposlovanje

Ob boleči izgubi dragega
moža in očeta

TONETA KOLMANČIČA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagali v najtežjih trenutkih, darovali cvetje, izrekli sožalje in ga pospremili na zadnji poti.

Posebna hvala g. župniku za opravljeni obred, pevcem, pihalnemu orkestru in govornikom Mitji Šipku, Franju Krivicu, Janezu Praperju, sodelavcem OTK in družini Godec.

Žena Marica, sin Branko
in hčerka Bojana

Ob boleči izgubi dragega
moža

AVGUSTA CVIRNA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so v najtežjih trenutkih čutili z nami, izrekli sožalje, darovali cvetje in ga pospremili na njegovi zadnji poti. Posebna zahvala sosedom, sodelavcem za pomoč v najtežjih trenutkih, godbi za zaigrane žalostinke in g. župniku za opravljeni obred in poslovične besede.

Žalujoci žena, tašča ter ostalo
sorodstvo

Ob odhodu v pokoj se iskreno
zahvaljujem sodelavcem Jeklo-
varne za lepa darila in jim že-
lim še naprej uspešno delo.

Filip Krivec

Sodelavcem PE Stroj se za-
hvaljujem za lepo in koristno da-
rilo, ki so mi ga poklonili ob od-
hodu v pokoj. Vsem želim veliko
zdravja in delovnih uspehov.

Ivan Smrečnik

Ob odhodu v pokoj se najlep-
še zahvaljujem vsem sodelav-
cem obrata Kalilnica za lepa da-
rila in za poslovične besede. Vsem
sodelavcem želim veliko zdravja,
pri njihovem delu pa veliko uspehov.

Martin Karl

Lepo je slišati pohvalo za tvoje
delo, ko si še sam prisoten
poleg sodelavcev, s katerimi si
živel in delal. Ob odhodu v pred-
časen pokoj se prisrčno zahvalju-
jem za priznanje, poslovične be-
sede in darilo inž. Francu Kot-
niku, vodji PD Pnevmatični stro-
ji, ter sodelavcem.

Želim, da bi srečno prebrodi-
li burne čase in zadovoljno zaži-
veli.

Gretka Mlačnik

Nekatere fotografije v tej šte-
vilki je izdelala Mira Čepin.

Uredništvo

ZAHVALE

Ob mnogo prerani izgubi
našega dragega

MIRKA KOLERJA

se iskreno zahvaljujem sode-
lavcem podjetja Monter Dravo-
grad za izraze sožalja in darova-
ni venec ter za spremstvo na
zadnji poti.

Vsi njegovi

Ob izgubi naše drage

ANE LINDENBAUM

se iskreno zahvaljujem vsem,
ki so v najtežjih trenutkih so-
čustvovali z nami in nam kakor-
koli pomagali. Posebej se za po-
zornost in darovano cvetje za-
hvaljujem sodelavcem SGV.

Sin Štefan z družino

Ob bolečem spominu na našo
mamo, babico in prababico

ELIZABETO ŠLOJF, roj. KAMNIK,

se prisrčno zahvaljujem vsem
sorodnikom, sosedom, prijate-
ljem in znancem, ki ste jo po-
spremili na njeni zadnji poti, da-
rovali cvetje ali za sv. maše ali
potrebe cerkve, nam ustno in
pisno izrekli sožalje. Zahvalju-
jemo se tudi g. župniku Slavku
Beku in g. Jarošu Kotniku za
opravljeni obred in besede slove-
sa. Prav tako se zahvaljujemo
tudi pevcem DU s Prevalj in go-
dbenikom za žalostinke.

Posebna hvala patronažni
službi Koroškega zdravstvenega
doma na Ravnah za pomoč in
razumevanje v času njene bolezi-
ni. Hvala tudi zdravnikom dr.
Ognjanovičevi, dr. Šmid-Bo-
rovnikovi in dr. Pušnikovi.

Vsi njeni

Ob mnogo prezgodnji in
boleči izgubi dragega moža
in očeta

MILANA NATLAČNA

se iskreno zahvaljujem vsem
sorodnikom, sosedom, prijate-
ljem, sodelavcem in znancem,
ki ste ga v tako velikem številu
pospremili k njegovemu prez-
godnjemu zadnjemu počitku,
mu darovali cvetje slovesa in
nam ustno in pisno izrekli so-
žalje.

Posebna hvala za takojšnjo
pomoč sosedom Ažnikovim,
Ferkovim in Kurnikovim, sode-
lavcem SGV za pomoč in poslo-
vične besede, prav tako iskrena
hvala sodelavcem sindikata,
godbi Železarne Ravne za odi-
grane žalostinke in g. kaplanu
za opravljeni obred.

Vsem, ki ste sočustvovali z
nami, iskrena hvala!

V neizmerni žalosti: žena Jo-
žica in sinova Matej in Uroš

BRANJE

KRATKA ZGODOVINA ČASA

Sklep

Stephen Hawking

Svet, v katerem živimo, nas bega s tisoč ugankami. V tem, kar vidimo okrog sebe, bi radi videli smisel in se sprašujemo: kakšno je vesolje? Kakšno je naše mesto v njem, odkod izvira in odkod izviramo mi? Zakaj je takšno, kakršno je?

Prvi zametki teorij, ki naj bi opisale in pojasnile vesolje, so se opirali na prepričanje, da dogodke in naravne pojave uravnavajo duhovi s človeškimi čustvi, ki so se vedli dokaj človeško in nepredvidljivo. Ti duhovi so prebivali po raznih krajih v naravi, recimo v rekah in gorah, pa tudi na nebesnih telesih, kot sta Sonce in Luna. Treba jih je bilo miriti in iskati njihovo naklonjenost, da bi zemlja dobro obrodila in bi se letni časi nemoteno izmenjavali. No, polagoma so ljudje začeli opažati nekatere pravilnosti: Sonce je vselej vzhajalo na vzhodu in zahajalo na zahodu, najsi je sončni bog prejel žrtveno daritev ali ne. Vrh tega so Sonce, Luna in planeti potovali po utrjenih tirih prek neba, ki jih je bilo mogoče dokaj natančno predvideti. Sonce in Luna sta bila nemara še vedno bogova, vendar bogova, ki sta se ravnala po strogih zakonih, ki očitno niso poznali nobenih izjem, seveda če ne štejemo raznih bajk, kot je tista o Jozuetu, zaradi katerega se je ustavilo Sonce.

Sprva so bile te pravilnosti in zakonitosti očitne samo v astronomiji in v nekaterih drugih okoliščinah. Z razvojem omike, še zlasti zadnjih tristo let, pa so odkrivali čedalje več takšnih pravilnosti in zakonov. Vplivnost teh zakonov je na začetku devetnajstega stoletja napeljala Laplacea, da je postavil znanstveni determinizem, ki je učil, da obstaja zbir zakonov, po katerih bi se dalo natanko predvideti razvoj vesolja, če bi poznali njegovo začetno konfiguracijo.

Laplaceov determinizem je bil nepopoln v dveh pogledih. Nič ni povedal, kako naj bi izbrali te zakone, pa tudi začetne konfiguracije vesolja ni določil. Vse to je predpuščeno Bogu. Bog je odločil, kako naj nastane vesolje in katerim zakonom naj se pokorava, pozneje pa vanj ni več posegal. Pravzaprav je bila božja vloga omejena na območja, ki jih znanost devetnajstega stoletja še ni razumela.

Danes vemo, da se Laplaceovi upi glede determinizma ne morejo spolniti, vsaj v tistem smislu ne, kakor je on mislil. Načelo nedoločljivosti iz kvantne mehanike nas uči, da se nekaterih parov kvantitet, kot sta položaj

in hitrost delcev, ne da povsem natančno predvideti.

Kvantna mehanika obravnava takšno stanje z vrsto kvantnih teorij, po katerih delci nimajo jasno določenih položajev in hitrosti, ampak so predstavljeni kot val. Te kvantne teorije so deterministične v tem smislu, da postavljajo zakone za razvoj tega vala v času. Če torej vemo, kakšen je ta val v nekem trenutku, lahko izračunamo tudi, kakšen bo v kateremkoli drugem trenutku. Na nepredvidljivost in poljubnost naletimo le, če skušamo ta val določiti s stališča hitrosti in položajev delcev. Ampak morabit se v tem motimo: mogoče sploh ni nobenih položajev in hitrosti delcev, ampak so samo valovi. In skušamo te valove ujeti v svoje vcepljene ideje o položajih in hitrostih. Nasledek tega neskladja pa je ta očitna nepredvidljivost.

Pravzaprav smo nalogo znanosti omejili na odkrivanje zakonov, na podlagi katerih bomo lahko predvideli le tiste dogodke, ki ne presegajo meje, ki jih postavlja načelo nedoločljivosti. Vseeno pa ostaja vprašanje: kako in zakaj so bili izbrani ravno takšni zakoni in ravno takšno začetno stanje vesolja?

V tej knjigi sem namenil še poseben poudarek zakonom, ki vladajo gravitaciji, saj je ravno gravitacija tista, ki oblikuje strukturo vesolja na širši ravni, čeprav je najšibkejša izmed štirih kategorij sil. Zakoni gravitacije so bili neuskladljivi z mnenjem, ki je bilo uveljavljeno do nedavnega in po katerem se vesolje s časom ne spreminja: iz dejstva, da gravitacija vselej privlači, sledi, da se vesolje bodisi širi ali pa krči. Po splošni relativnosti teoriji je bilo vesolje na začetku v stanju neskončne gostote in naj bi nastalo z velikim pokom, ki je bil hkrati tudi začetek časa. Do podobnega stanja neskončne gostote pa naj bi prišlo tudi, če bi se vesolje spet sesulo vase: to bi bil konec časa. In tudi če se to ne bo zgodilo, so v njem singularnosti, in sicer na vseh tistih mestih, ki so se združila vase in ustvarila črne luknje. Te singularnosti bi pomenile konec časa za vsakogar, ki bi padel v črno luknjo. Ob velikem poku in drugih singularnostih vsi fizikalni zakoni odpovedo, tako da je odločitev o tem, kaj se bo zgodilo in kako bo nastalo vesolje, še naprej povsem v božjih rokah.

Če združimo kvantno mehaniko s splošno relativnostno teorijo, se nam odpre nova mož-

nost, na katero doslej nismo računali: da prostor in čas sestavljata končen, štiridimenzionalen prostor brez singularnosti oziroma mej, nekaj takšnega, kot je Zemljina površina, le da z več dimenzijami. Zdi se, da bi ta zamisel lahko pojasnila mnoge vidne značilnosti vesolja, recimo njegovo pravilnost v večjem merilu, pa tudi odstopanja od te homogenosti na manjšem merilu, recimo pri galaksijah, zvezdah in celo pri ljudeh. Pojasnila bi lahko celo časovno puščico, ki jo zaznavamo. Toda če je vesolje v samem sebi zaobsežena celota, brez singularnosti in mej, in če se ga da popolno opisati z nekakšno enotno teorijo, potem se vloga Boga Stvarnika močno spremeni.

Einstein je nekoč vprašal: »Koliko izbire je imel Bog pri stvarjenju vesolja?« Če predpostavka o brezmejnosti drži, potem sploh ni imel nobene besede pri izbiri začetnih pogojev. Seveda pa bi bil še vedno lahko svobodno odločal, po katerih zakonih naj se vesolje ravna. V tem pa nemara sploh ni bilo kdove kakšne izbire; zelo malo, če ne samo ena, je celovitih enotnih teorij, kakršna je recimo teorija heterotične niti, ki so konsistentne same s sabo in ki dopuščajo tako zapletene strukture, kot so človeška bitja, ki lahko raziskujejo zakone vesolja in se izprašajo o naravi Boga.

Toda, tudi če je ena sama možna enotna teorija, je še vedno samo zbirka pravil in enačb. Kaj pa je tisto, kar navdihuje vse te enačbe in vesolje, ki ga opisujejo? Običajni znanstveni pristop in matematični modeli ne morejo odgovoriti na vprašanje, čemu sploh vesolje, ki ga ti modeli opisujejo. Čemu se vesolje sploh trudi biti? Je mar ta enotna teorija tako veličastna, da sama sebi zagotavlja obstoj? Ali pa za to potrebuje stvarnika, in če ga, ali potem ta še kako drugače deluje na vesolje? Kdo pa je ustvaril njega?

Doslej so si dajali znanstveniki preveč dela z razvijanjem teorij, ki bi opisale, kaj je vesolje, da bi si zastavljali vprašanje čemu. Po drugi strani pa ljudem, katerih poklic je, da se sprašujejo čemu, se pravi filozofom, ne uspeva slediti razvoju fizikalnih teorij. V osemnajstem stoletju so imeli filozofi za svoje področje celoto človeškega spoznanja, z znanostjo vred, in so se ukvarjali z vprašanji, kot je: ali ima vesolje svoj začetek? V devetnajstem in dvajsetem stoletju pa je znanost postala preveč tehnična in matematična za filozofe oziroma za vse, razen za peščico specialistov. Filozofi so obseg svojih iskanj tako zelo skrčili, da je Wittgenstein, najslavnejši filozof tega stoletja, dejal: »Edina naloga, ki še ostaja filozofiji, je analiza jezika.« Kakšen padec, če pomislimo na veliko izročilo filozofije od Aristotela do Kanta! Toda če se bomo do enotne teorije vendarle dokopa-

li, bodo njeno bistvo sčasoma razumeli vsi, ne le peščica znanstvenikov. Potem bomo lahko prav vsi, znanstveniki, filozofi, pa tudi laiki, razpravljali o vprašanju, zakaj obstajamo mi in vesolje. In če si bomo odgovorili na to vprašanje, bo to dokončno zmagovalje človeškega razuma – saj bomo tedaj doumeli božje ga duha.

(Iz knjige: Stephen W. Hawking, *Kratka zgodovina časa*. Od velikega poka do črnih luknj. V Ljubljani, CZ 1990)

Izdaja Delavski svet Želazne Ravne kot mesečnik v nakladi 6800 izvodov. Ureja uredniški odbor: Andreja Cibron, Marjan Gerde, Marjan Kolar, dr. Tone Pratkanar, Sonja Smolar, Maks Večko, Mirko Vošner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel. 21-131, urednik int. 6753, novinarki 6304.

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), prosto plačila prometnega davka.